

KLIMAHANDLINGSPLAN 2020

Indholdsfortegnelse

1. Vi er godt på vej	4
2. Danmark er på vej mod 70 pct.-målet	5
3. Regeringen foreslår et indikativt 2025-mål på 46-50 pct.	9
4. Sektorstrategier og tværgående indsatser	11
4.1. Sektorstrategi: Energi og industri	12
4.2. Sektorstrategi: Affald og cirkulær økonomi	17
4.3. Sektorstrategi: Transport	19
4.4. Sektorstrategi: Landbrug	22
4.5. Sektorstrategi: Bæredygtigt byggeri	25
4.6. Olie- og gasindvinding i Nordsøen	27
4.7. Tværgående tiltag: Grøn skattereform	28
4.8. Tværgående tiltag: Regeringens globale klimastrategi og EU-indsats	29
4.9. Tværgående tiltag: Grønne offentlige indkøb	33
4.10. Tværgående tiltag: Grøn forskningsstrategi	34
5. Tværgående klimatiltag målrettet borgere, erhvervsliv og civilsamfund	35

1. Vi er godt på vej

Danmark går forrest i kampen mod klimaforandringerne. Vi har vedtaget en af verdens mest ambitiøse klimalove, sat en slutdato for olie og gas i Nordsøen og indgået en lang række sektoraftaler, der sikrer markante reduktioner af vores drivhusgasudledninger.

Tidligere på året udkom regeringens klimaprogram, hvori vi anskueliggjorde potentialerne for drivhusgasreduktioner i fremtiden. Programmet viste, at det ikke er nogen nem opgave, vi har sat os for, men det viste også, at det kan lade sig gøre at nå vores mål.

Denne klimahandlingsplan beskriver, hvordan vi kommer til at udnytte dette potentiale i de kommende år. Mange beslutninger er heldigvis allerede truffet, andre udestår. Men sporene er lagt. Nu skal de følges.

Danmarks klimaindsats er næppe en, vi nogensinde kommer i mål med. Vi skal kontinuerligt forbedre os, træffe nye beslutninger og finde nye veje. Det ligger der i at ville være et foregangsland.

Men Danmark er godt på vej. Vi har fået en opgave, der skal løses på 10 år. Nemlig at nedbringe vores drivhusgasudledninger med 70 pct. i 2030 (sammenlignet med 1990). Status er, at vi cirka halvdelen af vejen inde i den periode allerede har truffet beslutninger, der bringer os en tredjedel af vejen.

Heldigvis har der været bred opbakning i Folketinget til langt de fleste tiltag. Det er positivt. Og jeg håber på fortsat godt samarbejde i de kommende år.

En bred forankring af de meget store beslutninger, vi skal træffe i de kommende år, er vigtig. Derfor vil vi også fortsat inddrage erhvervsliv, civilsamfund og borgere i dialogen om Danmarks grønne omstilling.

December 2020

Klima-, energi- og forsyningsminister

Dan Jørgensen

2. Danmark er på vej mod 70 pct.-målet

Klimaloven fastlægger en række guidende principper for omstillingen mod et klimaneutralt samfund, herunder hensynet til at beholde et stærkt velfærdssamfund, dansk konkurrencekraft og sunde offentlige finanser, jf. boks 1.

Boks 1

Klimalovens guidende principper

"Klimaudfordringerne er en global problemstilling. Derfor skal Danmark være et foregangsland i den internationale klimaindsats, så vi kan inspirere og påvirke resten af verden. Danmark har derudover både et historisk og moralsk ansvar for at gå forrest. Indfrielsen af Danmarks klimamål skal ske så omkostningseffektivt som muligt, under hensyntagen til både den langsigtede grønne omstilling, bæredygtig erhvervsudvikling og dansk konkurrencekraft, sunde offentlige finanser og beskæftigelse. Dansk erhvervsliv skal udvikles og ikke afvikles. Danmark skal vise, at vi kan lave en grøn omstilling og samtidig bibeholde et stærkt velfærdssamfund, hvor sammenhængskraften og den sociale balance sikres. De tiltag, vi skal anvende for at reducere udledningen af drivhusgasser, skal medføre reelle, indenlandske reduktioner, men vi skal samtidig sikre, at danske tiltag ikke blot flytter hele drivhusgasudledningen uden for Danmarks grænser."

Klimahandlingsplanen præsenterer regeringens plan for omstillingen af alle samfundets centrale sektorer samt tværgående tiltag, herunder en grøn skattereform. Med de politiske aftaler, der er indgået siden regeringen trådte til, er drivhusgasudledningerne reduceret med ca. 6,7 mio. ton CO₂e i 2030.¹ Dertil kommer beslutningen om kulstop på Fynsværket, der skønnes at reducere udledningerne med yderligere ca. 0,5 mio. ton CO₂e i 2030. De politiske aftaler inkl. kulstop på Fynsværket skønnes således at reducere udledningerne med ca. 7,2 mio. ton CO₂e i 2030. Dertil kommer erhvervslivets tilkendegivelser om reduktionstiltag.

Regeringen og Aalborg Portland har derudover indgået en samarbejdsaftale, som forventes at reducere udledningerne med 0,5 mio. ton CO₂e i 2030, der vil blive indregnet i klimafremskrivningen, når der træffes de konkrete investeringsbeslutninger.

1

Bemærk usikkerhed sfa. overlap mellem delelementer, se anmærkning i tabel 1.

Tabel 1
Oversigt over
effekter af
den samlede
klimapolitik

Politisk aftale/udspil/initiativ	Reduktionsmanko i 2030 og reduktionseffekter		Reduktionpct. ift. 1990	
	2025 (mio. tons CO ₂ e)	2030 (mio. tons CO ₂ e)	2025	2030
Reduktionsmanko iht. Basisfremskrivning 2019		19	42,2	44,8
Beslutning om kuludfasning på Fynsværket	-0,5	-0,5		
Aftale om finanslov for 2020	-	-0,5		
Andre ændringer fra BF19 til BF20, bl.a. datakorrektion af historiske udledninger	-	+2		
Reduktionsmanko iht. Basisfremskrivning 2020		20	40,9	44,2
Grøn boligaftale 2020 19. maj 2020	-	-0,05		
Klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi 16. juni 2020	-0,1	-0,7		
Klimaaftale for energi og industri mv 2020 22. juni 2020	-1,3	-2,7		
Aftale om fremtiden for olie- og gasindvinding i Nordsøen	-	-0,01*		
Aftale om grøn omstilling af vejtransporten 4. december 2020 **	-1	-2,1		
Grønne elementer i finanslovsaftale for 2021/stimuli og grøn genopretning	-0,2	-0,2		
Aftale om grøn skattereform	-0,5	-0,5		
Udspil til strategi for bæredygtig byggeri	Understøttende	Understøttende		
Kommende sektorstrategi for landbrug				
Skøn for reduktionsmanko		13,7	44,9	52,3
Erhvervslivets tilkendegivelser om reduktioner				
Samarbejdsaftale mellem regeringen og Aalborg Portland ***	-0,2	-0,5		
Anm.: De skønnede effekter er opgjort partielt, og der kan være overlap mellem de skønnede effekter, som tages højde for i den samlede vurdering i Klimastatus- og fremskrivning 2021. * Det skønnes, at der knytter sig en generel usikkerhed til beregningens forudsætninger, der giver anledning til en usikkerhed på +/- 25 pct. på ovenstående resultatangivelser. ** Heraf skønnes det, at den kilometerbaserede vejafgift for lastbiler ved en CO₂e-differentiering vil reducere CO₂e-udledningen med 0,1 mio. t. i 2025 og 0,2 mio. t. i 2030, hvor det lægges til grund, at afgiften kan CO₂e-differentieres. *** Foreløbige skøn for reduktionseffekten af aftalen i forhold til Basisfremskrivning 2020. Skønnet i 2025 er forbundet med større usikkerhed, da aftalen ikke siger noget nærmere om indfasningstakten. De konkrete elementer i samarbejdsaftalen mellem regeringen og Aalborg Portland vedrørende brændselsskift og ændringer i produktionsmix vil på baggrund af yderligere teknisk dialog mellem Energistyrelsen og Aalborg Portland blive indarbejdet i klimafremskrivning, når der træffes konkrete investeringsbeslutninger, hvormed der vil foreligge en konsolideret vurdering af udviklingen i udledningerne fra cementproduktion i Danmark frem mod 2030. Kilde: KEFM				

Det bemærkes generelt, at skøn for effekten af klimatiltag på den samlede reduktionsmanko er behæftet med betydelig usikkerhed. Det skyldes blandt andet usikkerhed ved overlap mellem partielle effekter af udspil og usikkerheden omkring drivhusgasopgørelserne og klimafremskrivningen. Dertil kommer, at der løbende pågår metodearbejde, og derfor løbende sker metodeændringer, som kan føre til ændringer i opgørelserne af de historiske udledninger. Det betyder, at reduktionsbehovet som følge af et procentuelt reduktionsmål kan ændre sig fra det ene år til det andet og frem mod næste klimafremskrivning. Det kan både betyde et øget og et reduceret reduktionsbehov.

Der pågår fx et arbejde med at opdatere opgørelserne af emissioner fra skov, der kan have betydning for reduktionsbehovet frem mod 2025 og 2030. Endvidere vil der løbende blive ny viden tilgængelig, skøn opdateres mv., som ligeledes kan påvirke reduktionsmankoen. Der forventes fx en yderligere biogasproduktion, som skønnes at mindske udledningerne med 0,6 mio. ton i 2030 og 0,2 mio. ton i 2025. I forbindelse med Klimastatus og –fremskrivning 2021 vil der blive foretaget en samlet vurdering af den forventede drivhusgasudledning frem til 2030, der bl.a. vil indeholde ovenstående.

Klimahandlingsplanen leverer et solidt fundament af konkrete reduktionstiltag i Danmarks klimaindsats kombineret med målrettede udviklingstiltag. Klimaloven sikrer en fast modus for opfølgning frem mod 2030. Det skal sikre, at Danmark kommer i mål med 70 pct. målet. Modus for opfølgning vil bestå af Klimarådets anbefalinger til regeringen, den årlige status på udledningerne i klimastatus- og fremskrivningen, konkret opfølgning på målopfyldelse og tiltag i klimaprogrammet forud for den årlige finanslovsproces. Dertil vil der løbende være opfølgning på sektoraftaler samt aftaler med erhvervsliv og civilsamfund, jf. figur 1.

Figur 1

Årets gang på klimaområdet

Regeringen er langt i implementeringsspor

I tråd med Klimarådets anbefaling går regeringens vej til målet ad to spor: Et *implementeringsspor* og et *udviklingsspor*. I implementeringsspor træffes der beslutninger om kendte virkemidler, der kan levere reduktioner nu og her, fx udfasning af oliefyrr, energieffektiviseringer og elektrificering af industrien. I udviklingsspor investerer regeringen massivt i modningen af teknologier som PtX og fangst og lagring af CO₂e og udviklingen af nye virkemidler i landbruget. Teknologier, som er nødvendige for at komme i mål. Klimarådet vurderede i marts 2020 med udgangspunkt i Basisfremskrivning 2019, at implementeringsspor kan levere en reduktion på 10,9 mio. ton CO₂e i 2030 med kendte virkemidler. Klimahandlingsplanen viser, at regeringen har taget væsentlige skridt i implementeringsspor. Regeringen har sammen med Folketingets partier i løbet af 2020 indgået en række af aftaler, som indeholder konkrete initiativer på både kort og langt sigt, og samtidig igangsætter en række analyser.

Udvikling af fremtidens teknologier er nødvendigt for at indfri 70 pct.-målet

Indfrielsen af vejen til 70 pct.-målet under hensynstagen til klimalovens guidende principper kræver flere implementeringsklare virkemidler end dem, vi har til rådighed i dag. Ifølge Klimarådet kan de nuværende kendte virkemidler bringe Danmark til 60 pct. reduktion i 2030. Det sidste stykke til 70 pct. skal findes gennem udviklingstiltag og teknologimodning. Af samme grund har regeringen sammen med et bredt udsnit af Folketingets partier med *Klimaafale om energi og industri mv. 2020* besluttet at investere i udviklingen af teknologier, der kan levere flere reduktioner på sigt og har bl.a. afsat ca. 16 mia. kr. til CO₂e-reduktioner gennem fangst og lagring eller anvendelse (carbon capture, utilisation and storage (CCUS)), sikret ca. 1 mia. kr. til Power-to-X (PtX) og ca. 14 mia. kr. til biogas og andre grønne gasser i hele støtteperioden. Samtidig er det besluttet, at der skal laves en strategi for CCUS og PtX.

Dertil er der i *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* afsat 100 mio. kr. årligt i 2021 og 2022 til støtte af udviklings- og demonstrationsprojekter for CO₂e-lagring i udtjente olie og gasfelter i Nordsøen.

Samtidig er der afsat 100 mio. kr. årligt i 2021 og 2022 til fremme og demonstration af nye teknologier, der kan nedbringe udledningen af drivhusgasser fra landbruget, fx inden for brun bioraffinering

Regeringens grønne forskningsstrategi understøtter målrettet videreudviklingen af teknologierne. Med afsæt i strategien indgik regeringen aftale om fordeling af forskningsreserven mv. for 2021 med alle Folketingets partier, hvori der sker en markant investering i grøn forskning og innovation, herunder satsning på fire grønne missioner, der skal sikre videreudviklingen af CCS, PtX, teknologier i landbruget og en cirkulær økonomi.

Der er altså ikke tale om satsninger på teknologiske "fugle på taget", men om målrettede investeringer. Det har været muligt at indfange og lagre CO₂e i årtier, og brint har vi kunnet producere i et århundrede. Det er ikke nyt. Det nye er, at teknologierne skal op i skala og ned i pris, før de kan implementeres fuldt ud og reducere drivhusgasudledningen. Derfor har regeringen nu sat målet ind for at accelerere modningen.

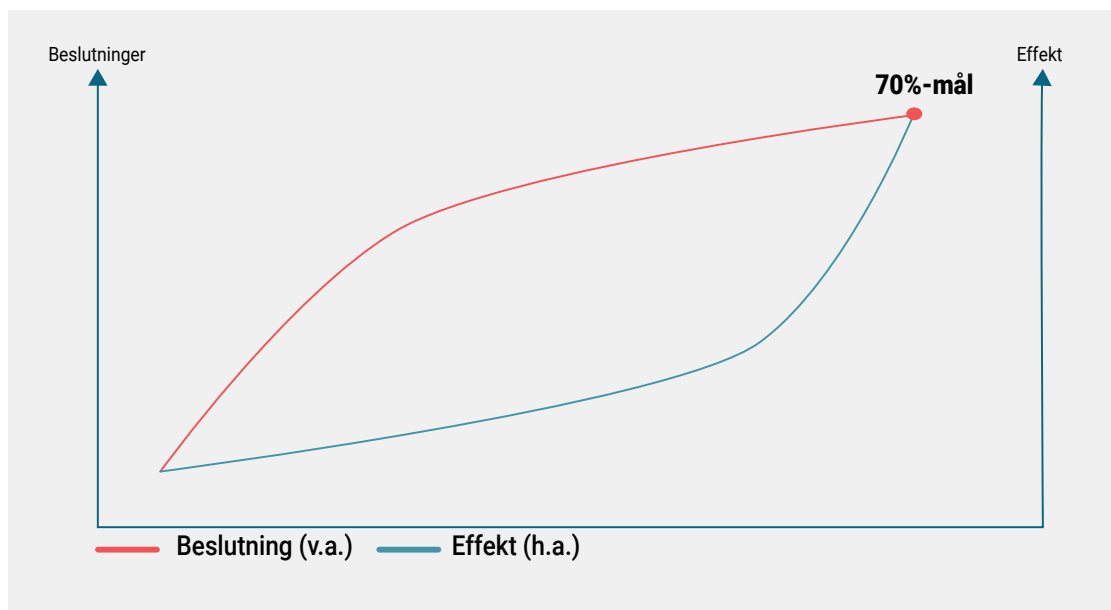
I *Klimaprogram 2020* har regeringen fremlagt tekniske reduktionspotentialer for relevante grønne teknologier. Det samlede tekniske potentiale er med betydelig usikkerhed vurderet til at være på et spænd mellem 9 - 16 ½ mio. ton CO₂e i 2030. De tekniske potentialer siger noget om *potentialerne* for de enkelte grønne teknologier. Hvis der skal realiseres reelle reduktioner, er der også behov for aktiv regulering og investering. Netop derfor prioriterer regeringen tidlig investering i udviklingstiltag i kombination med tiltag, der har effekt nu og her. For som Klimarådet påpeger, er udviklingstiltagene en forudsætning for at nå helt i mål.

Den omvendte hockeystav - stejl beslutningskurve de første år

Fastholdelsen af de grønne styrkepositioner forudsætter, at den danske arbejdsstyrke og erhvervsstruktur fortsat er omstillingsparat, så ressourcerne ikke bliver fastlåst i utidssvarende teknologier. Gode rammevilkår for privat udvikling og innovation vil også bidrage til at fremme grønne investeringer i Danmark til gavn for væksten og den grønne omstilling.

Beslutninger og realiseret fysisk reduktionseffekt ude i virkeligheden falder ikke altid samtidig. Det skyldes for det første, at de udviklingstiltag, der igangsættes i dag, tager tid at udvikle, før de kan levere reduktioner. For det andet tager det tid at implementere de konkrete tiltag, vi beslutter nu. Fx har regeringen besluttet at understøtte udskiftning af tusindvis af olie- og gasfyr med grønne alternativer i de danske hjem. Det sker ikke fra den ene dag til den anden, hvorfor det er nødvendigt med mange beslutninger tidligt i perioden. Den politiske beslutningskurve vil derfor være stejl i de første år, jf. figur 2. Samtidig er det afgørende, at de reduktionstiltag, som klogt og med god samfundsøkonomi kan implementeres med effekt på den korte bane, også bliver implementeret. Det skal sikre fremdrift og mindre usikkerhed på vejen mod de 70 pct. reduktion i 2030 og er samtidig i tråd med det indikative 2025-mål, som skal sikre ambitiøs og ansvarlig klimahandling før 2025.

Figur 2
Behov for beslutninger i dag for at realisere reduktioner inden 2030

3. Regeringen foreslår et indikativt 2025-mål på 46-50 pct.

Regeringen foreslår et indikativt mål for 2025 på 46-50 pct. i forhold til 1990. Indikativt betyder, at 2025-målet fastlægges som et interval og ikke som et fast punktmål, *jf. Aftale om klimalov af 6. december 2019*. Det nedre spænd i regeringens foreslåede mål angiver det reduktionsniveau for 2025, som regeringen på nuværende tidspunkt vurderer realistisk at indfri i 2025 under hensynstagen til klimalovens principper, men som samtidig sikrer fremskridt og troværdighed om, at vi når i mål i 2030.

Indfrielse af det øvre spænd på 50 pct. vil kræve, at udledningerne skal være reduceret med yderligere ca. 3,9 mio. ton CO₂e i 2025. Disse reduktioner ligger ud over, hvad der allerede indgår i de besluttede aftaler, som på nuværende tidspunkt forventes at kunne bringe os op på 44,9 pct. i 2025, *jf. tabel 1*.

Den forholdsvis korte tidshorisont frem mod realiseret reduktionseffekt i 2025 har betydning for hvilke virkemidler, der reelt kan bringes i spil. Det skyldes bl.a., at nye virkemidler ofte har en indfasningstid, før de har effekt, og omfanget af potentielle virkemidler dermed indskrænkes betydeligt, jo tættere man kommer endemålet. En realisering af 2025-målet vil derfor primært være drevet af eksisterende kendte virkemidler.

Klimarådets anbefaling til et indikativt mål for 2025 er på 50-54 pct. Klimarådet vurderer, at der findes kendte virkemidler til at indfri det nedre spænd, mens det øvre spænd svarer til en lineær reduktionssti i forhold til den tidligere fremskrivning af Danmarks drivhusgasudledninger. Klimarådet vurderer, at et delmål på 54 pct. vil kræve enten mindre produktion i industrien og landbruget eller begrænsninger på bilkørsel. Ifølge Klimarådet vil det samtidig medføre store samfundsøkonomiske omkostninger, hvilket dermed udfordrer klimalovens guidende principper om hensyn til bl.a. dansk konkurrenceevne, sunde offentlige finanser og beskæftigelse, *jf. boks 1*. Klimarådet har ikke offentliggjort omkostningerne for staten, virksomheder eller borgere forbundet med de reduktionspotentialer, som ligger til grund for rådets anbefaling til 2025-mål.

Det bemærkes, at Klimarådets anbefaling tager udgangspunkt i Energistyrelsens Basisfremskrivning 2019 (BF19), og at der siden er udkommet en Basisfremskrivning 2020 (BF20) med et opdateret datagrundlag. Det nedre spænd i regeringens udspil til 2025-målet på 46 pct. svarer til et mål på 48 pct., hvis det ses i forhold til samme fremskrivning, som Klimarådet brugte til deres anbefaling (BF19). Dertil bemærkes, at nogle af de virkemidler, som ifølge Klimarådet kan levere væsentlige reduktioner i 2025, er fremrykninger af allerede besluttede tiltag. Det vil sige, at det er tiltag, der allerede forventes at bidrage til at indfri 70 pct.-målet i 2030, men hvor Klimarådet vurderer, at effekten umiddelbart kan fremrykkes til 2025 eller før. Det drejer sig bl.a. om hurtigere kuludfasning i Nordjyllandsværket og hurtigere nedjustering af forbrændingskapaciteten for affaldsværker.

Omkostninger og klimalovens guidende principper

Omkostningerne forbundet med at realisere 70 pct.-målet er betydelige. Der er stor usikkerhed forbundet med at skønne over de samfundsmæssige reduktionsomkostninger med den teknologi og regulering, der er tilgængelig på nuværende tidspunkt. I Klimaprogrammet fra september 2020 er de samfundsøkonomiske omkostninger ved realiseringen af en reduktionsmanko på 16,1 mio. ton skønnet til at være 16-24 mia. kr. i 2030, svarende til ca. 0,7-1 pct. af BNP i 2030.

Regeringens tilgang og klimalovens principper skal understøtte, at vejen til 70 pct.-målet ikke sker på bekostning af økonomi, konkurrenceevne, velfærd og social balance. Dette skal også afspejle sig i 2025-målet, som både skal være ambitiøst, men også realistisk og fastsættes under hensyntagen til principperne i klimaloven.

Indikativt 2025-mål i klimaloven

Det indikative mål for 2025 indskrives i klimalovens formålsbestemmelse § 1 i lighed med 2030-målet og målet om klimaneutralitet. Klimarådet skal i sin årlige rapport og klima-, energi- og forsyningsministeren i det årlige klimaprogram vurdere status for opfyldelsen af 2025-målet. Målet for 2025 indrettes som et gennemsnitsmål over perioden 2024-26, hvilket bidrager til at udjævne eventuelle udsving i det enkelte år, der fx kan følge af vejrændringer. Denne tilgang svarer til indretningen af 2030-målet.

Ændringer i metodisk tilgang til både historiske opgørelser og fremskrivninger eller nye oplysninger om en aktivitets omfang og betydning for drivhusgasudledningen kan have væsentlig betydning for niveauet i drivhusgasopgørelserne. Særligt for reduktionsmålsætninger fastlagt som pct. af historisk niveau (basisår), vil sådanne metodemæssige ændringer kunne ændre reduktionsudfordringen substantielt uden sammenhæng til politiske igangsatte initiativer eller den generelle udvikling i samfundets aktivitet.

4. Sektorstrategier og tværgående indsatser

I de følgende afsnit præsenteres en sammenfatning af regeringens sektorstrategier, der sætter retning for den grønne omstilling af affald, landbrug, transport, energi, byggeri og industri. I afsnittene præsenteres også en række indikatorer, som skal sikre fremdrift i omstillingen af de enkelte sektorer.

Regeringens overordnede tilgang til klimapolitikken går dog på tværs af sektorerne. Derfor indeholder klimahandlingsplanen også en række tværgående elementer, som fx tilgangen fra regeringens arbejde med centrale EU-initiativer, tilgangen til forskning, aktiveringen af Danmarks Grønne Fremtidsfond, regeringens klimapartnerskaber mv. Dertil kommer en grøn skattereform, grønne offentlige indkøb, løbende indsats sammen med erhvervsliv, civilsamfund og borgere samt grøn forskningsstrategi og de igangsatte udviklingstiltag for bl.a. CCUS og PtX, som kan levere store reduktioner på tværs af hele samfundet.

Regeringen vil i henhold til klimalovens modus, jf. figur 1, løbende vende tilbage til alle sektorer for at understøtte den nødvendige fremdrift mod 70 pct. målet. Der henvises i øvrigt til Klimaprogram 2020 for en beskrivelse af regeringens visioner for en grøn omstilling af de enkelte sektorer.

4.1. Sektorstrategi: Energi og industri

Der er med *Klimaaftale for energi og industri mv.* (Socialdemokratiet, Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet) samt *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* besluttet en række konkrete initiativer med betydelig reduktionseffekt, samt et udviklingsspor, der skal bidrage til udvikling, modning og implementering af grønne teknologier såsom CCUS og PtX, der løbende frem mod 2030 og efter, også kan bidrage med reduktioner, jf. boks 2. Udviklingen af fremtidens grønne løsninger understøttes af en kommende strategi for CCUS og PtX samt målrettede missioner i regi af regeringens grønne forskningsstrategi.

Klimaaftale for energi og industri mv. bidrager med konkrete reduktioner på i alt 2,7 mio. ton CO₂e i 2030, mens *Grøn boligaftale 2020* bidrager med reduktion på omkring 0,05 mio. ton CO₂e i 2030. I det internationale spor arbejder Danmark for øget dekarbonisering af energi- og industrisektoren i EU og globalt. Implementeringen af *Klimaaftale for energi og industri mv. 2020* samt *Energiaftale 2018* er allerede godt i gang.

Varme

Grøn opvarmning er et vigtigt element af den grønne omstilling på energiområdet. For at sætte tempo på udfasningen af olie- og gasfyr er det aftalt at give tilskud ved konverteringer fra olie- og naturgasfyr til bl.a. varmepumper og fjernvarme. Med finanslovsaftalen for 2021 er det aftalt at tilføre yderligere 950 mio. kr. ekskl. afledt afgiftstab i perioden 2021-2024 til tilskudspuljer, der bygger på energiaftalen fra 2018 og klimaaftale for energi og industri mv.

På fjernvarmeområdet er det ud over puljemidler bl.a. aftalt at ændre reguleringen, så fjernvarme-producenterne får et mere frit valg over egne investeringer, og så reguleringen ikke udgør en unødvendig bremse for konverteringer af naturgasområder til fjernvarmeområder. Det er desuden aftalt at forhøje satsen for rumvarmeafgiften (fossile brændsler) og at nedsætte satsen for elvarmeafgiften for husholdninger. Opvarmning med fossile kilder bliver dermed dyrere, og opvarmning med grøn el bliver billigere. Lempelsen af elvarmeafgiften indebærer dertil, at afgiften på elbaseret overskudsvarme bortfalder, hvilket fremmer overskudsvarme fra bl.a. datacentre og supermarkeder.

Desuden igangsættes en række initiativer, der skal anskueliggøre en fossilfri fjernvarmesektor og understøtte, at reguleringen følger med den teknologiske udvikling i sektoren. Der igangsættes fx analyser, der skal vurdere konsekvenser ved et eventuelt forbud mod olie og naturgas til fjernvarmeproduktion fra 2030 og mulighederne for at udfase olie og naturgas i husholdningers opvarmning. Herudover er der aftalt en analyse af begrænsning af brugen af træbiomasse til el- og varmeproduktion.

Energier og grøn strøm

Danmark har en lang historie inden for havvind og har igennem tidens løb etableret nogle af verdens førende virksomheder i udnyttelse af vindenergi. Geografisk har Danmark en unik placering i forhold til etablering af havvind. Med aftale om energi og industri er aftaleparterne enige om, at tiden er inde til en ny epoke for udbygningen af dansk havvind.

For at fremtidssikre dansk havvindsudbygning skal der etableres to energier senest i 2030 med i alt 5 GW tilkoblet for at fremtidssikre dansk havvindudbygning. Den ene energi placeres i Nordsøen og skal have en kapacitet på 3 GW i 2030 med plads til mindst 10 GW på sigt. Den anden energi etableres på Bornholm og skal have en kapacitet på 2 GW. Energierne skal sikre, at Danmark i de kommende år kan elektrificere flere dele af samfundet og samtidig bidrage til, at alle danske husstandes og virksomheders strømforbrug er dækket af grøn strøm.

Den 14. december indgik Danmark rammeaftaler med Tyskland om energierne i Østersøen og Nordsøen og med Nederlandene om energien i Nordsøen. Da der er tale om meget store investeringer, skal eksperter nu sætte sig sammen for at analysere projektet nærmere, før der kan træffes endelige investeringsbeslutninger. Dermed er første skridt taget mod etablering af energierne i 2030.

Energierne skal sikre, at Danmark i de kommende år kan elektrificere flere dele af samfundet og samtidig bidrage til, at alle danske husstandes og virksomheders strømforbrug er dækket af grøn strøm. Strømmen fra energierne kan desuden eksporteres til vores nabolande og dermed bidrage til den grønne omstilling i Europa. På sigt skal energierne kunne tilkoble teknologier, der kan lagre eller omdanne denne grønne strøm til for eksempel grønne brændstoffer (gennem såkaldt "Power-to-X").

Landvind og solceller er de billigste grønne teknologier, der er til rådighed på markedet i dag. De teknologineutrale udbud i 2018 og 2019 resulterede i historisk lave støttepriser og viste, at opstillingen af vedvarende energi i stigende grad kan opføres uden støtte. De teknologineutrale udbud, som blev aftalt i energiaftalen fra 2018, fortsættes frem til 2021, og der igangsættes en analyse af støttebehovet, som skal være udgangspunktet for en beslutning om, om udbuddene skal fortsættes efter 2021.

Omstilling af industriens processer

Grøn omstilling og øget energieffektivisering af erhvervslivets fossile produktion er et vigtigt element i den grønne omstilling. Ved at konvertere væk fra anvendelsen af fossil energi og energieffektivisere de processer, som ikke kan omstilles til grøn produktion, kan erhvervslivets klimabelastning mindskes. På industriområdet er der afsat 2,4 mia. kr. frem mod 2030 målrettet konverteringer væk fra anvendelse af fossil energi, tilskud til energieffektivisering af de processer mv., som ikke i dag kan konverteres til el samt elektrificering og energieffektivisering af intern transport (gaffeltrucks, traktorer mv.) i fremstillingserhverv, landbrug mv.

Der er desuden afsat 13,6 mia. kr. over 20 år til en ny støtteordning til biogas og andre grønne gasser, som kan fortrænge fossil gas i det danske gasnet. Desuden skal en analyse identificere potentialer og barrierer for udfasning af fossile brændsler i erhverv, herunder i de dele af virksomhedernes procesenergiforbrug, hvor der i dag er begrænsede muligheder for fossiludfasning, fx højtemperatur processer.

Energieffektivisering

En mere effektiv brug af energien kan medføre CO₂e-reduktioner for den del af energiforbruget, som stadig er fossilt samt spare på forbruget af den grønne energi. Samtidig kan effektiv brug af energien reducere behovet for at udbygge med VE-infrastruktur i form af fx vindmøller, solceller og forstærkninger af elnettet mv. *Klimaaftale for energi og industri mv. 2020* samt *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* og *Aftale om grøn skattereform* sikrer et massivt løft af energieffektiviseringsindsatsen i industrien og bygninger. Det sker bl.a. gennem et samlet løft af puljerne til elektrificering og energieffektivisering i industrien. Samtidig stilles krav om energibesparelser i de statslige bygninger frem mod 2030, og der afsættes midler til en målrettet energieffektiviseringsindsats, hvor digitale værktøjer skal understøtte energirenoveringsindsatsen. Tiltagene bygger videre på den *Grønne boligaftale fra maj*, hvor der afsættes over 30 mia. kr. fra Landsbyggefonden til renoveringer af almene boliger og suspenderingen af anlægsloftet for kommuner og regioner i 2020 samt tilskuddet til grønne investeringer på 1 mia. kr. i 2021, hvilket giver kommunerne og regionerne mulighed for at foretage ekstraordinære investeringer i blandt andet energirenoveringer.

Udviklingsspor:

Der er behov for nye værktøjer og teknologier for at indfri 70 pct.-målsætningen i 2030 og målet om klimaneutralitet i senest 2050. Teknologierne skal bidrage til, at drivhusgasudledningen kan mindskes i sektorer, hvor det i dag er svært eller ikke er muligt at nedbringe udledningerne – eller bidrage med negative emissioner. IPCC vurderer fx, at fangst og lagring er nødvendig for at kunne opnå Parisaftalens målsætninger.

CO₂e fangst og lagring

CO₂e-fangst og lagring eller anvendelse er en vigtig brik i omstillingen af produktionen og indfrielse af de klimapolitiske mål, men er ikke et udtryk for mindskede ambitioner ift. den grønne omstilling. For at fremme udviklingen af teknologien, har aftaleparterne bag *Klimaaftalen for energi og industri* besluttet at etablere en teknologineutral, markedsbaseret pulje, der skal bidrage til at fremme teknologien til fangst og lagring af CO₂e og levere drivhusgasreduktioner frem mod 2030 og efter. Der er afsat en markedsbaseret pulje på 800 mio. kr. årligt indfaset fra 2024 til at fange og lagre CO₂e.

Power-to-X (PtX)

Power-to-X (PtX) kan bidrage med CO₂e-reduktioner i de mest udfordrede sektorer, herunder tung land-, skibs- og lufttransport og forskellige industriprocesser. Partierne ønsker at etablere et partnerskab med eksterne aktører om en tilskudsordning gennem statsligt udbud til PtX-anlæg, der bl.a. skal bidrage med at reducere produktionsomkostninger for grøn brint. Der er derfor afsat minimum 750 mio. kr. til en tilskudsordning til PtX-projekter og dermed fremme af de nye teknologier, som skal bidrage til omstillingen af de sektorer, der ikke kan elektrificeres direkte. Der skal desuden udarbejdes en PtX/CCS/CCU-strategi.

Med Klimaaftalen for energi og industri mv. er det aftalt, "at der skal udarbejdes en samlet strategi for CO₂e-fangst, lagring og anvendelse (CCUS) og PtX i Danmark". Strategien skal understøtte udbredelsen og udviklingen af fremtidens grønne løsninger, idet anvendelsen og udviklingen af teknologierne og de relevante markeder kræver strategisk planlægning, fokus og prioritering, hvis teknologiernes CO₂e reduktionspotentialer i 2030 og 2050 skal realiseres.

Regeringen sætter med strategien *Fremtidens grønne løsninger – Strategi for investeringer i grøn forskning, teknologi og innovation 2020* en langsigtet retning for grøn forskning, udvikling og demonstration i Danmark, herunder for grønne brændstoffer til transport og industri (Power-to-X mv.) og for fangst og lagring eller anvendelse af CO₂e. Den grøn forskningsmission for PtX – Udvikling af grønne brændstoffer til transport og industri, fokuserer på udvikling af løsninger til at omdanne strøm fra vedvarende energi til produkter, der kan anvendes til at reducere udledningerne fra dele af transport- og industrisektoren. Den grønne forskningsmission for CCS har fokus på at udvikle omkostningseffektive løsninger til fangst og lagring af CO₂e. Sammen med brint fra vedvarende energi kan fanget af CO₂e levere kulstof til nye klimaneutrale løsninger.

Med regeringens grønne forskningsstrategi vil der således blive fokuseret yderligere på at støtte forskningsindsatser og udviklings- og demonstrationsprogrammer ift. udvikling af grønne brændstoffer til transport og industri og løsninger til at omdanne strøm fra vedvarende energi til produkter, der kan anvendes til at reducere udledningerne fra dele af transport- og industrisektoren.

På europæisk plan arbejder regeringen for et dekarboniseret europæisk energisystem inden 2050 med særligt fokus på større anvendelse af VE samt på elektrificering af fossilt energiforbrug bl.a. igennem PtX til produktion af grøn brint og andre brintbaserede produkter (e-brændsler).

Geotermi

Udnyttelse af geotermisk varme fra undergrunden har potentiale til at levere grøn fjernvarme i stor skala. Der er med *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* afsat 3 mio. kr. årligt i 2021 og 2022 til en geotermi-taskforce, der skal analysere det samfundsøkonomiske potentiale i udnyttelse af geotermisk varme i fjernvarmesektoren. Derudover skal den udvikle et bud på en konkret statslig støttemodel, der kan understøtte en omkostningseffektiv udvikling af geotermi som teknologi samt kan opnå statsstøttegodkendelse under EU's statsstøtteregler.

Overblik over hovedinitiativerne i energi og industri

Konkrete virkemidler:

Individuel varme

- Elvarmeafgiften lempes til EU's minimumssatser, og rumvarmeafgiften hæves.
- Forbrugerbindingerne til naturgasnettet afskaffes og samfundsøkonomikravet justeres.
- Tilskudspuljer til udfasning af olie- og gasfyr (Skrøtningsordningen, Fjernvarmepuljen, Bygningspulje og Afkoblingsordningen) på 4,2 mia. kr. (inkl. afledt afgiftstab) fra 2020 og frem til 2030. Derudover er i forbindelse med Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020 afsat yderligere 1,21 mia. kr. (inkl. afledt afgiftstab) i perioden 2021-2025.

Fjernvarme

- Fjernvarmesektorens produktionsbindinger moderniseres, herunder ophævede af brændsselsbindingen til naturgas og krafvarmekravet. Derudover justeres samfundsøkonomikravet, så fjernvarmeprojekter kan godkendes uden sammenligning med fossile alternativer.
- Aftagepligten til fjernvarme moderniseres for at muliggøre en øget udnyttelse af overskudsvarme og egen VE-produktion.
- Elvarmeafgiften lempes til EU's minimumssatser, hvorved afgiften for elbaseret overskudsvarme bortfalder, og rumvarmeafgiften hæves.
- Det er aftalt, at overskudsvarmeafgiften bortfalder, hvis overskudsvarmen er certificeret eller underlagt en tilsvarende aftaleordning, der sikrer energieffektiviseringer hos overskudsvarmeleverandøren.

El

- Etablering af to energiøer med hhv. 2 GW i Østersøen og 3 GW i Nord-søen, hvor man på sigt kan udvide til 10 GW. Den grønne strøm fra bl.a. energiøerne skal bruges direkte, men på sigt også omdannes til bæredygtige brændstoffer (PtX), der kan dekarbonisere de dele af sektorer, hvor direkte elektrificering endnu ikke er en løsning, fx luftfart, tung transport, nogle industriprocesser mv.
- Udbud af landvind, sol og andre grønne teknologier fortsættes frem til og med 2021. Analyse af markedets udvikling for at afklare, om der fortsat er behov for teknologineutrale udbud efter 2021.

- Der afsættes 237 mio. kr. til forsøgsmøller i 2021-24 og igangsættes en analyse af, hvordan rammer for test og demonstratorer kan understøttes bedst fra 2022.
- Der fjernes administrative barrierer, så virksomhederne kan investere i mere solenergi.
- Fremrykning af park 2 fra energiaftalen 2018, som placeres ved Hesselø.

Industri

- 2,4 mia. kr. frem mod 2030 målrettet konverteringer væk fra anvendelse af fossil energi, tilskud til energieffektivisering af de processer mv., som ikke i dag kan konverteres til el samt elektrificering og energieffektivisering af intern transport (gaffeltrucks, traktorer mv.) i fremstillingserhverv, landbrug mv.
- 13,6 mia. kr. over 20 år til en ny støtteordning til biogas og andre grønne gasser.

Fremtidens teknologier

- Markedsbaseret teknologineutral pulje på 800 mio. kr. årligt indfaset fra 2024 til at fange og lagre CO₂e. Puljen kan bidrage til at nedbringe udledninger og ved fangst og lagring af CO₂e fra biomasse kan der skabes negative emissioner. Gennem fangst og lagring forventes puljen at kunne bidrage med reduktioner på 0,9 mio. ton CO₂e/år fra 2030.
- Partnerskab med Nederlandene som vil tilvejebringe et provenu på min. 750 mio. kr. Provenuet vil finansiere en tilskudsordning til storskala brintproduktion (PtX), som skal bidrage til at drive prisen på grøn brint ned.

Energieffektivisering

- Målrettet energieffektiviseringsindsats med krav om energibesparelser i statslige bygninger samt digitale værktøjer, der understøtter energirenoveringsindsatsen.
- Med Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020 er der afsat 150 mio. kr. årligt i 2021-2022 og 5 mio. kr. årligt fra 2023 til en tilskudspulje målrettet energirenoveringer i regionale og kommunale bygninger med laveste energimærker samt bygninger, der opvarmes med olie- og gasfyr. De afsatte midler er inkl. et begrænset afledt årligt afgiftstab fra 2021.
- Herudover er der med Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020, Aftale om grøn skattereform, Klimaaftale for energi og industri mv. 2020 samt Energiaftale 2018 afsat betydelige midler til energieffektivisering i boliger og i industrien jf. ovenstående.

Udviklingstiltag:

Individuel varme

- Undersøgelse af, om der kan etableres en særlig låneordning til borgere med manglende finansieringsmuligheder.
- Indsats til at kortlægge kommunale og regionale bygningers olie- og gasfyr.
- Analyse af mulighederne for at udfase olie og naturgas i husholdningernes opvarmning.
- Regeringen arbejder på europæisk plan for at styrke og udvide EU's kvotehandelssystem.

Fjernvarme

- Der igangsættes en analyse, der skal belyse konsekvenserne ved et eventuelt forbud mod olie og naturgas til fjernvarmeproduktion fra 2030, herunder for forsyningssikkerhed, el- og varmepriser.
- Der skal ses på konsekvenserne ved på sigt at begrænse forbruget af træbiomasse til el- og varmeproduktion. Der afsættes 2 mio. kr. årligt i 2021 og 2022 til en række understøttende initiativer.

- Der nedsættes en geotermi-taskforce, der skal analysere det samfundsøkonomiske potentiale i geotermisk varme i fjernvarmesektoren og udvikle et bud på en statslig støttemodel. Med Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020 er der afsat 3 mio. kr. årligt i 2021 og 2022 til taskforceen.

El

- Indgåelse af ikke-bindende samarbejdsaftaler (Memorandum of Understanding el. Letter of Intent) med et eller flere lande om at arbejde for udlandsforbindelser, der er en forudsætning for rentabiliteten af energiøerne.
- Danmark deltager aktivt i Nordsøsamrådet og BEMIP for Østersøen for at drøfte udbygningen af havvind og el-net i Nordsøen og Østersøen med relevante partnerlande og Kommissionen.
- Initiativer, der understøtter den fortsatte udvikling af elinfrastrukturen samt en elektrificeringsstrategi med scenarier i relation til 70 pct-målsætningen.

Industri

- Analyse, der skal identificere potentialer og barrierer for udfasning af fossile brændsler i erhverv, herunder i de dele af virksomhedernes processenergiforbrug, hvor der i dag er begrænsede muligheder for fossiludfasning, fx højtemperatur processer.

Indikatorer for omstillingen i energisektoren og industrien

For at måle fremdriften i omstillingen af el- og fjernvarmesektoren væk fra fossile energikilder, vil andelen af forskellige typer brændsler til produktion af el- og fjernvarme, blive opgjort. Et vigtigt element i omstillingen er at sikre, at en væsentlig andel af udledningen fra særligt større punktkilder fanges og lagres eller anvendes. Derfor vil udviklingen i, hvor mange ton, der årligt bliver fanget og lagret eller anvendt blive fulgt. For at sikre, at omstillingen af energisektoren i de kommende år også bidrager til at dekarbonisere de sektorer, som ikke kan anvende strøm direkte. Det drejer sig fx om luftfart, dele af tung transport og nogle industriprocesser. Derfor følges udviklingen i den årlige produktion af brint og andre PtX-brændsler.

Boks 3

Indikatorer for fremdrift i omstillingen af energisektoren

- El- og fjernvarme produceret på forskellig typer brændsler (fossile, affald, biomasse, vind, sol) (TWh/år)
- CO₂-fangst og lagring eller anvendelse (estimat ton/år)
- Brint og andre PtX-brændsler produceret (estimat TWh/år)

Et af de væsentligste elementer i nedbringelsen af industriens drivhusgasudledninger er udfasningen af fossile brændsler til energiforbrug. Derfor måles på udviklingen i erhvervslivets energiforbrug fordelt på forskellige brændselstyper.

Særligt for den del af industrien, hvor omstillingen væk fra fossile brændsler er sværere at gennemføre af tekniske grunde, fx fordi der er brug for opvarmning til meget høje temperaturer, er der igangsat en indsats for at anvende energien mere effektivt. For at måle udviklingen i den indsats opgøres det fossile energiforbrug i forhold til produktionsværdien. I forlængelse heraf måles der ligeledes på drivhusgasudledningen i forhold til produktionsværdi.

Boks 4

Indikatorer for fremdrift i omstillingen af industrien

- Erhvervets energiforbrug fordelt på forskellige typer brændsler
- Energieffektivitet (fossil energiforbrug ift. produktionsværdi)
- CO₂-udledning ift. produktionsværdi

4.2. Sektorstrategi: Affald og cirkulær økonomi

Regeringen har sammen med Venstre, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet indgået en aftale om en *Klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi*, der sætter visionen om en klimaneutral affaldssektor i 2030 med langt mere genanvendelse og mindre forbrænding. Aftalen skønnes at føre til en reduktion på 0,7 mio. ton CO₂e i 2030, samt at 80 pct. af det danske plastikaffald skal ud af forbrændingen, jf. boks 5.

Aftalen skønnes at føre til en reduktion på ca. 0,7 mio. ton CO₂e i 2030, samt at ca. 62 pct. af det danske plastikaffald fjernes fra forbrændingen. Aftalen imødekommer en række af anbefalingerne fra Klimapartnerskabet for affald, vand og cirkulær økonomi, herunder vedrørende ensartet sortering, obligatorisk henteordning samt at markedet gives adgang til det genanvendelige affald. Med aftalen tilpasses forbrændingskapaciteten samtidig, så der importeres og forbrændes mindre affald.

Boks 5

Overblik over hovedinitiativerne i affaldssektoren

Konkrete virkemidler:

- Øget og strømlinet affaldssortering: Danskerne skal sortere affald på samme måde i hjemmet og på arbejdspladsen, uanset hvilken kommune de bor i. Der skal sorteres ti typer af affald, og både husholdninger samt virksomheder skal bruge samme sorteringsguidelines og affaldspiktogrammer.
- Mere genanvendelse af plastikaffald: Der indføres bl.a. krav om minimum 60 pct. reel genanvendelse af indsamlet plastikaffald, sektorsamarbejder med restaurationsbranchen, landbrugs- og byggesektoren.
- En stærk genanvendelsessektor: Affaldsstrømmene fra husholdninger og virksomheder samles og organiseres mere ensartet. Rammevilkårene for affaldssektoren skal indrettes, så der investeres i genanvendelsesanlæg frem for forbrændingsanlæg.
- Mindre forbrænding og mindre import af affald til forbrænding: Kapaciteten på de danske forbrændingsanlæg skal nedbringes, så den passer til de danske affaldsmængder, der forventes at falde, når danskerne sorterer mere affald til genanvendelse.

Desuden er aftalepartierne enige om at igangsætte en række yderligere initiativer, der skal understøtte indfrielsen af visionerne om en klimaneutral affaldssektor og en reduktion på op til 80 pct. af plastikaffaldet i forbrændingsanlæggene i 2030:

- En analyse af, hvordan affaldsafgifterne kan bidrage til at understøtte yderligere CO₂-reduktioner i affaldssektoren og omstillingen til cirkulær økonomi, herunder mindre affald og mere genanvendelse af særligt plast.
- Der igangsættes et arbejde for at se på mulighederne for at øge andelen af genanvendt plastik i nye produkter.
- Der igangsættes et arbejde med afdækning af muligheder og konsekvenser forbundet med at iværksætte initiativer til at øge energiudnyttelsen på affaldsforbrændingsanlæggene.
- Der blev igangsat drøftelse af tiltag for at fremme Carbon Capture Storage (CCS) i regi af forhandlingerne om sektorhandlingsplan for energi og industri, hvilket ligeledes kan være relevant i forhold til at fjerne den resterende CO₂ fra affaldsforbrændingsanlæg.

- Der etableres et partnerskab, som skal understøtte brugen af nye teknologier og digitale løsninger i affaldssektoren, som kan øge genanvendelsen af affald og fx bidrage til en højere kvalitet i de genanvendte ressourcer.
- At Danmark arbejder aktivt for, at EU skal stoppe med at eksportere affald ud af EU og støtter en ambitiøs revision af EU's affaldstransportforordning.
- På europæisk plan arbejdes der for at begrænse importen af plastik til afbrænding gennem støtte og opbakning til mere ambitiøse mål for genanvendelse af plastik i Europa, yderligere opbakning til finansiering af genanvendelseskapacitet samt bedre design af produkter.
- Der igangsættes en analyse og derefter tiltag med henblik på 20 pct. reduktion eller større reduktion af drivhusgasudledningerne fra have-park affald. Analysen kigger bl.a. på reduktioner via pyrolyse.
- Der igangsættes tiltag, som kan medføre lokale samfundsøkonomiske reduktionstiltag på deponier og affaldsbehandlingsanlæg.

For at reducere klimabelastningen fra afbrændingen af affald og forureningen af vores natur skal mængden af plastikaffald nedbringes, og mere plast skal genbruges og genanvendes. Genanvendelse og reduktion af plastaffald indgår derfor som én af de fire missioner i regeringens grønne forskningsstrategi. Med afsæt i strategien indgik regeringen aftale om fordeling af forskningsreserven mv. for 2021 med alle Folketingets partier.

Aftalepartierne er enige om med afsæt i strategien "Fremtidens Grønne Løsninger" at prioritere fire missioner. Partierne har aftalt, at den fjerde mission skal være cirkulær økonomi med fokus på plastik og tekstiler.

Missionen skal bidrage til at fremme cirkulær økonomi gennem udvikling af løsninger til at forbedre ressourceproduktiviteten, mindske mængden af affald, øge mængden og kvaliteten af genanvendelsen samt reducere miljø- og klimabelastning fra produkter. Der vil være et særligt fokus på plastik og tekstiler. Løsninger kan omfatte f.eks. ændret design og produktionsmetoder samt ændrede forbrugsformer. Andre løsninger omfatter at udvikle teknologier, der kan forbedre sporbarheden af materialer gennem værdikæden og sortering af f.eks. plastikaffald med henblik på genanvendelse af høj kvalitet. Det omfatter endvidere udvikling af nye løsninger til mere bæredygtigt design af f.eks. tekstiler, der minimerer forbruget af naturressourcer og sikrer længere levetid af tekstiler, samt teknologier, som kan øge genanvendelsen af f.eks. tekstilaffald. Der vil samtidig være fokus på øget brug af fornybare og genanvendte råvarer i stedet for nyudvundne fossile råvarer.

Indikatorer for omstillingen af affaldssektoren

Reducerede affaldsmængder og øget genanvendelse bidrager til at reducere de globale drivhusgasudledninger. For at reducere drivhusgasudledningerne fra den danske affaldssektor er det nødvendigt at reducere mængden af fossilt plastik- og tekstilaffald i affaldsforbrændingen. Det gøres dels ved at reducere mængden af affald, dels ved at øge genanvendelsen. Derfor måles der på fremdriften i genanvendelsen af husholdningslignende affald og mængden af husholdningslignende affald pr. indbygger.

Boks 6

Indikatorer for fremdrift i omstillingen af affaldssektoren

- Genanvendelse af husholdningslignende affald
- Mængden af husholdningslignende affald pr. indbygger

4.3. Sektorstrategi: Transport

Regeringen har sammen med Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten indgået *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten af 4. december 2020*. Parterne er enige om, at der sigtes efter 1 mio. grønne biler i 2030. Aftalen indeholder en grøn omlægning af bilafgifterne, der tilvejebringer finansiering og gennemfører konkrete tiltag, som allerede nu skønnes at medføre 775.000 nul- og lavemissionsbiler i 2030. Udviklingen overvåges, og der vil løbende blive gjort status. Partierne gør status i 2025 og drøfter initiativer, der kan indfri ambitionen om 1 million grønne biler samt konkrete tiltag, der kan tilvejebringe den nødvendige finansiering.

Hertil arbejder regeringen for at fremme den grønne omstilling af transportsektoren og antallet af grønne biler gennem en bredspektret EU-indsats, herunder bl.a. at muliggøre et stop for salg af nye benzin- og dieselmotorer, ambitiøse CO₂-krav for lette og tunge køretøjer, inklusion af vejtransporten i kvotesektoren og udrulning af nødvendige infrastruktur. Regeringen vil bl.a. arbejde for etableringen af en europæisk alliance, der skal fremme udfasningsdagsordenen.

Det er afgørende også at opnå CO₂-reduktioner fra vejtransporten på kort sigt. Derfor er det samtidigt nødvendigt at reducere udledningen fra de fossile køretøjer, der kører på vejene i dag og frem mod en fuld omstilling af bilparken. Med aftalen erstattes det nuværende iblandingskrav med et CO₂-fortrængningskrav, der fremmer anvendelsen af brændstoffer med en høj fortrængning af CO₂.

Det er ikke uvæsentligt, hvilke VE-brændstoffer der anvendes. Derfor er parterne enige om, at der løbende skal ske en udfasning af første generations biobrændstoffer med høje globale udledninger, og at nye og mere avancerede teknologier skal tages i brug i takt med, at de bliver tilgængelige og konkurrencedygtige.

Allerede fra 2021 udelukkes biobrændstoffer baseret på palmeolie fra at kunne indgå i iblandingskravet, og fra 2022 udelukkes både biobrændstoffer baseret på palmeolie og sojaolie fra at kunne indgå i målopfyldelsen af CO₂-fortrængningskravet. Biobrændstoffer baseret på palmeolie og sojaolie har ubetinget de højeste ILUC-effekter ('indirect land use change'), og det er derfor et vigtigt skridt at udelukke netop disse brændstoffer fra at kunne anvendes i den nationale regulering. Regeringen vil samtidig udarbejde en strategi for videreudvikling af markedet for VE-brændstoffer i Danmark som overgangsløsning frem mod udfasning af fossile biler, der præsenteres for aftaleparterne i 2023.

Boks 7

Overblik over hovedinitiativerne i transportsektoren

Konkrete virkemidler:

- Øget omstilling til grønne drivmidler gennem *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten af 4. december 2020*, som indeholder grøn omlægning af bilafgifterne, CO₂-fortrængningskrav og en kilometerbaseret vejafgift for lastbiler, der differentieres efter lastbilsernes CO₂-udledning. Aftalen skønnes at medføre CO₂-reduktioner på ca. 1 mio. ton i 2025 og ca. 2,1 mio. ton i 2030. Samtidig forlænges særordningen med lav elafgift på el til opladning af elbiler til 2030. Derudover indeholder aftalen en række elementer, bl.a. håndtering af den udestående indeksering af registreringsafgiften, en analyse af forsøgsordning med dobbelttrailere, analyse af optimering og tilpasning af national vægt- og dimensionsregulering og midlertidig forhøjelse af skrotningspræmie for gamle dieslbiler.
- 25 mio. kr. til indførslen af et fradrag i beskatningsgrundlaget for grønne firmabiler for at gøre det billigere at køre grønt på jobbet. 75 mio. kr. til at accelerere omstillingen af grønne busser.
- Indgåelse af klimasamarbejdsaftaler om grøn kollektiv trafik og nulemissionszoner med en række af landets kommuner og regioner. Det primære formål med aftalerne er, at landets kommuner forpligter sig til en grøn omstilling af den kollektive bustrafik.
- Med *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten af 4. december 2020* afsættes 30 mio. kr. i 2021 og 170 mio. kr. årligt i 2022-2023 til anlæg af cykelstier langs statsvejene samt 150 mio. kr. til kommunale cykelprojekter med en medfinansiering på 50 pct. af anlægsudgiften. Derudover er der afsat 10 mio. kr. i 2024 til offentlig tilgængelig opladning af el-cykler.
- Udmøntning af pulje til grøn transport i 2020 med 50 mio. kr. til ladestandere, 24 mio. kr. til fremme af erhvervstransport, 1 mio. kr. til en analyse af mulighederne for omstillingen af indenrigsfærger til vedvarende energi og en analyse af prisstruktur for offentligt tilgængelige ladestandere.
- Fremrykning af den resterende udmøntning af puljen til grøn transport samt forhøjelse af puljen med yderligere 50 mio. kr., således at der i alt prioriteres 475 mio. kr. til ladestandere, tung transport og færger (*Klimaafale for energi og industri mv. 2020*). Med *Aftale om stimuli og grøn genopretning af 6. december 2020* afsættes endvidere i alt 150 mio. kr. i 2021, 50 mio. kr. i 2022 og 10 mio. kr. årligt i 2023-2025 inkl. afledt afgiftstab, der kan bidrage til den grønne omstilling af transportsektoren, fx el-færger, udbredelse af ladeinfrastruktur, omstilling af den tunge transport mv.

Det igangsættes et omfattende analysearbejde, der skal fastlægge nationale ILUC-værdier eller lignende, der skal indgå i den nationale regulering af biobrændstoffer hurtigst muligt og senest fra 2025. Analysen skal bl.a. afdække den nødvendige præcision på tværs af råvarer, produktionsformer, internationale afledte effekter ved anvendelse af de konkrete biobrændstoffer mv. Samtidig vil regeringen arbejde for skærpede bæredygtighedskrav i EU, og at der på EU-plan indgås aftale mellem køretøjsproducenterne om anvendelse af højere tekniske standarder for iblanding af VE-brændstoffer. Endelig arbejdes der aktivt for udviklingen af bæredygtige brændsler, herunder bl.a. Power-to-X-teknologier i udmøntningen af Europa-Kommissionens brintstrategi.

Dertil er der med aftalen enighed om at indføre en kilometerbaseret og CO₂-differentieret vejafgift for lastbiler fra 2025. Tiltagene vil tilsammen reducere udledningerne fra transportsektoren med 1 mio. ton i 2025 og 2,1 mio. ton i 2030, jf. tabel 1.

Bilkommissionen vil primo 2021 med den sidste rapport afgive anbefalinger om bl.a. udrulning af ladeinfrastruktur. Der er desuden besluttet puljemidler målrettet ladeinfrastruktur, jf. boks 7. Med *Aftale om udmøntning af Pulje til grøn transport* (april 2020) er der derudover aftalt analyser af hhv. prisstrukturen for offentligt tilgængelige ladestandere og muligheder for omstilling af indenrigsfærger. Analyserne forventes offentliggjort primo 2021.

For at mindske udledningerne fra luftfarten har regeringen desuden bl.a. opfordret Europa-Kommissionen til at fremsætte forslag om prissætning af luftfartens udledninger, herunder evt. afgifter, der skal sikre mere bæredygtig lufttransport, samt at Europa-Kommissionen bør analysere muligheden for at reducere tildelingen af gratiskvoter på tværs af sektorer, uden at dette fører til lækage.

Indikatorer for omstillingen af transporten

Den væsentligste del af udledningerne fra transportsektoren stammer fra vejtransporten. Derfor måles fremdriften i omstillingen af både den eksisterende bilpark og tilvæksten af nul- og lavemissionskøretøjer.

Hvad angår den eksisterende park bliver der målt på fremdriften i nye bilers, varebilers og lastbilers energieffektivitet. Dertil vil andelen af VE-brændstoffer i forhold til det samlede forbrug af brændstoffer blive opgjort.

Hvad angår grønne biler vil der blive gjort status for andelen af grønne personbiler, varebiler og lastbiler i den samlede bilpark og nye biler, herunder i forhold til ambitionen fra *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten* om at nå 1 mio. nul- og lavemissionsbiler i 2030.

For at fremme omstillingen til nul- og lavemissionskøretøjer er der igangsat tiltag til at udbrede ladestandere på statsvejnettet. Derfor følges antallet af offentligt tilgængelige ladestandere på statsvejnettet.

Boks 8

Indikatorer for fremdrift i omstillingen af transporten

- Nye personbilers, varebilers og lastbilers energieffektivitet
- Andel af grønne personbiler, varebiler og lastbiler i den samlede bilpark og nye biler
- Antal offentligt tilgængelige ladestandere på statsvejnettet
- Andelen af VE-brændstoffer i forhold til det samlede forbrug af brændstoffer.

4.4. Sektorstrategi: Landbrug

Danmark skal have et grønt og innovativt landbrug i verdensklasse. Et landbrug, der er bæredygtigt, som inspirerer og frembringer produkter, der efterspørges globalt. Regeringens tilgang til indsatsen i land- og skovbrugssektoren går på flere ben. Dels skal der tages stilling til konkrete tiltag på den korte bane. Dels er det nødvendigt med en ambitiøs forsknings- og udviklingsindsats, som målrettet satser på at udvikle nye teknologier i land- og skovbrugssektoren, der har potentiale til at skabe større og mere omkostnings-effektive reduktioner på længere sigt. Herunder skal reguleringen af landbruget indrettes på en måde, der bedst muligt fremmer en grøn omstilling af sektoren. Desuden skal omstillingen fremmes af en fælles klimaregulering af landbruget i EU, som understøtter, at landbruget kan nå yderligere reduktioner på lige konkurrencevilkår.

Regeringen har sammen med Folketingets partier besluttet og igangsat en række konkrete virkemidler, der skal skabe reduktioner i drivhusgasudledningerne fra landbrugs- og skovbrugssektoren, *jf. boks 9*. Regeringen vil desuden tidligt i 2021 fremlægge et samlet landbrugsudspil, der indeholder forslag, som medfører yderligere drivhusgasreduktioner frem mod 2030.

Boks 9

Overblik over besluttete og igangsatte virkemidler i land- og skovbrugssektoren

Konkrete virkemidler:

- Udtag af kulstofrige landbrugsjorder: Der er med finanslovsaftalen for 2020 afsat samlet 2 mia. kr. til udtag af kulstofrig landbrugsjord. Udmøntningen forventes at bidrage til udtag af ca. 15.000 hektar landbrugsjord. Yderligere er der med *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* afsat i alt 660 mio. kr. i perioden 2021-2024, som forventes at bidrage til udtag af ca. 5000 hektar landbrugsjord. Den forventede klimaeffekt er samlet ca. 345.000 ton CO₂e om året i 2030.
- Skovrejsning: Der er med finanslovsaftalen for 2020 afsat 100 mio. kr. til etablering af en Klimaskovfond, hvor virksomheder og privatpersoner kan bidrage til reduktionsindsatsen. Fondens aktiviteter vurderes at kunne realisere et drivhusgasoptag på 50.000 ton CO₂e om året i 2030. Desuden er det i udmøntningen af landdistriktsprogrammet for 2021 besluttet at fordoble midlerne i den eksisterende støtteordning for privat skovrejsning, så der i alt afsættes 70 mio. kr. Det vurderes, at udmøntningen vil medføre ca. 2.000 hektar privat skovrejsning. Skovrejsning på yderligere ca. 1.000 hektar vurderes at øge optaget af drivhusgasser med ca. 5.000 ton CO₂e om året i 2030.
- Nedbringelse af kvælstofudledningen: Det er besluttet at indføre en skærpelse af udnyttelseskravet for husdyrgødning samt en reduktion af kvælstofnormerne for afgrøder, der dyrkes på kulstofrige jorder. Desuden er der indført forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af §3-arealer. Tiltagene forventes samlet at give en klimaeffekt på 90.000 ton CO₂e om året i 2030.

De besluttede tiltag på landbrugsområdet i indeværende regeringsperiode bidrager samlet til en reduktionseffekt på 508.000 CO₂e ton om året i 2030.

For at nå markante reduktioner i land- og skovbrugssektoren på længere sigt er der behov for en målrettet forsknings- og udviklingsindsats. Regeringen har sammen med Folketingets partier besluttet og igangsat en række investeringer i nye teknologier og løsninger, der har potentiale til at skabe større og mere omkostningseffektive reduktioner.

Grøn forskningsstrategi - mission om klima- og miljøvenligt landbrug og fødevareproduktion

Regeringen har med *Grøn Forskningsstrategi i 2021* besluttet at prioritere en mission om en klima- og miljøvenlig landbrug- og fødevareproduktion. Forsknings- og innovationsindsatsen skal målrettes udvikling af teknologier og løsninger, der markant kan reducere klima- og miljøpåvirkningen fra både konventionel og økologisk fødevareproduktion og jordbrug, herunder fx teknologiske løsninger til optag af drivhusgasser, bioraffinering og pyrolyse, nye foder- og fødevareprodukter med lavere klimaaft tryk og planteforædling. Desuden skal missionen understøtte opbygningen af viden i forhold til en effektiv klima- og miljøregulering af landbruget samt retvisende dokumentation af udledninger fra land- og skovbrugssektoren.

Pulje til pyrolyse mv.

Der er med *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* afsat 100 mio. kr. årligt i 2021 og 2022 til en tilskudspulje målrettet omkostningseffektive teknologier med stort reduktionspotentiale inden for landbrugssektoren. Puljen skal bidrage til fremme demonstration af nye teknologier, der har til formål at nedbringe udledningen af drivhusgasser fra landbruget fx inden for brun bioraffinering og pyrolyse.

Ved bioraffinering kan man bl.a. omdanne biomasse igennem pyrolyse til biokul samt olie og gas. Biokullene indarbejdes i jorden, hvorefter det kulstof, der er bundet i kullene, nedbrydes meget langsomt og derved er fjernet fra atmosfæren i mange år. DTU vurderer under betydelig usikkerhed, at kulstofbindingen fra biokul har et teknisk reduktionspotentiale på op til 6 mio. ton CO₂e om året. Klimarådet vurderer, at en tredjedel af potentialet kan realiseres inden 2030, såfremt teknologien kan bringes i anvendelse og opskaleres. Udviklingen af biokul anbefales af Klimapartnerskabet for Fødevare- og Landbrugssektoren, som også peger på det igangværende pyrolyse-projekt, SkyClean, der har til formål at opgradere gassen til flybrændstof ved at tilføre brint til gassen. Projektet er i testfasen.

Bedriftsregnskaber

Der er med *Klimaaftale for energi og industri 2020* afsat 5 mio. kr. i 2021 til udviklingen af et klimaregnskab på bedriftsniveau, som kan bidrage til bedre regulering af landbrugets drivhusgasudledninger. Midlerne skal understøtte og supplere det allerede igangsatte projekt, som forventes afsluttet i 2021 med henblik på at udarbejde et rådgivningskoncept til at identificere potentialer for reguleringsformer for landbruget. Udviklingen af klimaregnskaber på bedriftsniveau understøtter en omkostningseffektiv klimaregulering af landbruget.

Nedsættelse af ekspertgruppe

Det er med *Aftale om grøn skattereform 2020* aftalt at nedsætte en ekspertgruppe, som skal udarbejde forslag til udformning af en ensartet CO₂e-regulering, hvor ekspertgruppen bl.a. skal vurdere fordele og ulemper ved henholdsvis en reguleringsløsning for landbrugssektoren og en CO₂e-afgift for denne sektor eller en kombination af disse. Ekspertgruppens arbejde skal indebære, at den foreslåede CO₂e-regulering bedst muligt understøtter indførelsen af nye teknologier for såvel industri som landbrug.

Klimaforskningsprogrammet

Regeringen har sat ti forskningsprojekter i gang for 90 mio. kr., som skal bidrage til at finde fremtidens løsninger til at nedbringe drivhusgasser fra landbruget. Pengene er afsat for perioden 2019-2021. Bl.a. arbejdes der i regi af klimaforskningsprogrammet på at nedbringe udledningerne fra husdyrgødningen i form af udviklingen af et nyt tilsætningsstof til gyllen ("NoGas"). Det antages, at stoffet vil kunne reducere udledningerne af metan fra stalde og lagre med op til 50 pct. For at nedbringe metanudledningerne fra husdyrenes fordøjelse forskes der ligeledes i at udvikle fodertilsætningsstoffer.

Desuden er der under klimaforskningsprogrammet igangsat projektet "CleanMeat and CleanMilk", hvor muskelceller og yverceller fra husdyr samt bæredygtige proteinkilder til vækst af cellerne undersøges og testes. Projektet forventes afsluttet i sommeren 2022. Det er estimeret, at kød uden husdyr kan sænke behovet for landbrugsjord samt vandforbruget med op til 90 pct., mens energiforbruget kan sænkes med op til 60 pct. Klimaeffekten ved kød produceret uden husdyr afhænger dog af teknologiens endelige virkemåde og effektivitet.

Et andet projekt under klimaforskningsprogrammet undersøger i øjeblikket klimaeffekten og de miljømæssige konsekvenser ved brugen af såkaldte nitrifikationshæmmere, som forventes afsluttet ved udgangen af 2021. Nitrifikationshæmmere er en række syntetiske tilsætningsstoffer til gyllen, som har potentiale til at nedbringe drivhusgasudledningen fra gyllen.

Der må dog forventes overlap imellem de forskellige fodertilsætningsstoffer og de forskellige gylle- og gødningstilsætningsstoffer samt flere af staldteknologierne.

Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram

Regeringens Grønne Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP) giver tilskud til projekter, der har til formål at skabe en større bæredygtighed og løse de klima- og miljømæssige problemer, samfundet står overfor, samtidig med at økonomien hele tiden forbedres, så fødevarerektoren fortsat kan skabe vækst og arbejdspladser i Danmark. I 2020 har GUDP bl.a. afsat 23 mio. kr. til støtte af tre nye, store projekter om at skabe plantebaserede fødevarerprodukter fra danske råvarer.

Indikatorer for omstillingen af landbrugssektoren og optag fra skove

For at måle på fremdrift i indsatsen for et øget skovareal i Danmark følges udviklingen heraf og udviklingen i kulstoflagret i de danske skove.

En omstillingsindsats i landbruget kræver en reduktion af drivhusgasudledningerne både fra den del af aktiviteten, der omfatter dyrkning af jorder, og den del, der stammer fra husdyrproduktionen. For at følge fremdrift vil der årligt blive gjort status på arealet for aktiv udtaget lavbundsjord og ekstensiveret lavbundsjord. Med aftalerne om finansloven for 2020 og stimuli og grøn genopretning er der afsat midler til at udtage 20.000 hektar lavbundsjord. Dertil kommer, at den specifikke udledning fra husdyr følges, eftersom de er en væsentlig kilde til udledninger fra landbruget.

Boks 10

Indikatorer for fremdrift i omstillingen af landbrugssektoren og optag fra skove

- Udvikling i skovareal
- Udvikling i kulstoflager i danske skove
- Antal hektar aktiv udtaget lavbundsjord
- Antal hektar ekstensiveret kulstofrig landbrugsjord
- Drivhusgasudledningen fra husdyr

4.5. Sektorstrategi: Bæredygtigt byggeri

Regeringen har d. 9. december 2020 lanceret et udspil til en strategi for bæredygtigt byggeri, der sætter de langsigtede rammer for en ambitiøs omstilling i bygge- og anlægssektoren. Strategien skal bidrage til at sikre et mere bæredygtigt og kvalitetsbevidst byggeri, der samtidig er økonomisk ansvarligt. Ved at tænke byggeriet og byggeprocesserne ind i en helhedsorienteret ramme, banes vejen for bedre byggeri.

Strategien indeholder initiativer målrettet bl.a. klimavenligt byggeri og anlæg, holdbare bygninger af høj kvalitet, ressourceeffektivt byggeri, energieffektive og sunde bygninger samt digitalt understøttet byggeri, jf. boks 11. Dertil arbejdes der for et styrket erfaringsgrundlag for bæredygtigt byggeri, der på sigt skal bidrage yderligere til den grønne omstilling af sektoren. Endvidere vil regeringen internationalt og på EU-plan bl.a. arbejde for at styrke det nordiske samarbejde om bæredygtighed, analysere potentialet for mere bæredygtige konstruktioner ved de fælles europæiske byggenormer og styrke miljødata for materialer.

Derudover er der afsat en pulje på 25 mio. kr. årligt i 2021 og i 2022 i *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* til at fremme bæredygtigt byggeri.

Boks 11

Overblik over hovedinitiativerne i udspil til strategi for bæredygtigt byggeri

Mere klimavenligt byggeri og anlæg

- Regulering med afsæt i den frivillige bæredygtighedsklasse
- Reference- og grænseværdier for klimapåvirkning fra bygninger
- Videreudvikling af LCA og LCC til designværkøjer
- Koordineringsudvalg for bæredygtigt byggeri
- Styrket nordisk samarbejde om bæredygtighed
- Arbejde for bæredygtighed i revisionen af byggevarsloven
- Fremme fossilfrie byggepladser
- Opstilling af CO₂-reduktionskrav i udbud

Holdbare bygninger af høj kvalitet

- Analyse af potentiale for mere bæredygtige konstruktioner (grønt tæk af eurocodes)
- Sikker og sundt genbrug i byggeriet
- Fremme af klimavenlige byggematerialer
- Udvikling af mere retvisende miljødata for materialer
- Helhedsvurderinger ved renoveringer

Ressourceeffektivt byggeri

- Strategisk kortlægning og undersøgelse af fejl og mangler
- Mindre spild af materialer på byggepladsen
- Eksempelsamling for billigt bæredygtigt byggeri
- Forslag til reducerede krav til etablering af parkeringsarealer
- Afklaring af muligheder for særtransport for at fremme modulbyggeri

Energieffektive og sunde bygninger

- Målrettet energieffektiviseringsindsats
- Tilskud til energibesparelser i husholdninger og erhverv

Digitalt understøttet byggeri

- Den almene boligsektor som frontløber for digitalisering af hele bygningens livscyklus

Indikatorer for omstillingen af opvarmningen af bygninger

En væsentlig del af de tilbageværende udledninger fra produktionen og forbruget af energi stammer fra opvarmningen af bygninger. Der måles derfor på indsatsen for at udfase den fossile energi fra opvarmningen og for at sikre en mere effektiv anvendelse i bygninger. Konkret vil der blive udarbejdet et overblik over bestanden af forskellige opvarmningsformer. Dertil vil der blive målt på antal installationer af varmepumper og installation og afmelding af olie- og gasfyr.

For at følge energieffektiviseringsindsatsen opgøres endvidere det faktiske nettovarmeforbrug pr. m² i boliger og beregnet varmetab pr. m².

Endelig har det betydning, hvor stor en del af energien til varmeproduktion, der er vedvarende. Derfor opgøres andelen af vedvarende energi i energi til bygningsopvarmning med henblik på at følge udfasningen af de fossile brændsler.

Boks 12

Indikatorer for fremdrift i omstillingen af opvarmningen af bygninger

- Bestand af forskellige opvarmningsformer
- Installation af varmepumper
- Installation og afmelding af olie- og gasfyr
- Faktiske nettovarmeforbrug pr. m² i boliger
- Beregnet varmetab pr. m²
- Andel af VE i energien til bygningsopvarmning

4.6. Olie- og gasindvinding i Nordsøen

Med *Aftalen om fremtiden for olie- og gasindvinding i Nordsøen af 3. december* (Socialdemokratiet, Venstre, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti og Konservative) er der taget et vigtigt skridt i retning af at leve op til ambitionen om klimaneutralitet senest i 2050, samtidig med at vilkårene for fortsatte investeringer, udvikling og beskæftigelse fastholdes.

Aftalepartierne er enige om, at Danmark skal tage lederskab for den grønne omstilling og inspirere andre lande til klimahandling. Derfor aflyses 8. udbudsrunde såvel som alle fremtidige udbudsrunder, og der indføres en 2050-slutdato for alle eksisterende og evt. fremtidige tilladelser til olie- og gasindvinding i Danmark. Med aftalen bliver Danmark den hidtil største producent af olie, der sætter en endegyldig slutdato. Dette er en historisk vigtig beslutning. Det er hensigten at bruge beslutningen som springbræt for en global lederrolle i arbejdet med udfasningen af olie og gas.

Aftalen skaber sikkerhed for branchen ved at låse de resterende regler fast frem til 2050. Den omfatter bl.a. også en indsats for vækst og udvikling i Esbjerg-området, et samarbejde med branchen om mulig elektrificering af den eksisterende produktion og nedlæggelse af Åben Dør-området.

Med *Aftale om stimuli og grøn genopretning* afsættes 100 mio. kr. årligt i 2021 og 2022 til støtte af udviklings- og demonstrationsprojekter for CO₂-lagring i Nordsøen. Aftaleparterne er enige om at afsætte 90 mio. kr. i 2025, der skal støtte Esbjerg Havns udvikling og muligheden for at være et knudepunkt for storskala havvind. Herudover nedsættes der i forbindelse med *Aftale om stimuli og grøn genopretning 2020* regionale vækstteams bl.a. i Sydjylland, som skal komme med anbefalinger til, hvordan der bedst kan investeres i lokale erhvervsstyrker. Eksempelvis kan et regionalt vækstteam for Sydjylland understøtte omstillingen fra olie og gas til grøn energi til gavn for vækst og beskæftigelse i Esbjerg og i hele Syddanmark.

4.7. Tværgående tiltag: Grøn skattereform

En ensartet afgift på alle CO₂e-udledninger er den mest omkostningseffektive måde at reducere udledningerne på, idet den fastsætter en ensartet pris på udledningen af drivhusgasækvivalenter.

Regeringen har sammen med Venstre, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Konservative d. 8. december 2020 indgået aftale om en grøn skattereform, der baserer sig på, at afgiftssystemet skal understøtte den grønne omstilling og i højere grad afspejle de omkostninger, som udledninger fra erhvervsliv og husholdninger påfører samfundet.

Regeringen og aftalepartierne er samtidig enige om, at det er vigtigt, at den grønne omstilling ikke skal ske på bekostning af vækst og beskæftigelse. Derudover er det nødvendigt at gennemføre et udviklingsarbejde for at udvide afgifterne til områder, som i dag er fritaget for afgifter. Regeringen og aftalepartierne er derfor enige om, at den grønne skattereform gennemføres i to faser.

Første fase (2020-2022) omfatter de første skridt i retningen af en højere og mere ensartet afgift på CO₂e-udledninger med udgangspunkt i det eksisterende energiafgiftssystem. Regeringen og aftalepartierne er enige om at forhøje energiafgiften på fossile brændsler for erhverv med 6 kr. pr. GJ.

Dernæst skal en mere ensartet CO₂e-afgift sikres via udvidelser af afgiftsgrundlaget til områder, der er relativt veldefinerede, herunder bl.a. CO₂e-udledninger fra olie- og gasindvinding og olieraffineri, CO₂e-udledninger i forbindelse med mineralogiske processer, fossile brændsler til elproduktion samt øvrige CO₂-afgiftsfritagelser. Samtidigt arbejdes der for at omlægge energiafgifterne til en mere direkte og ens afgift på CO₂e-udledning.

Anden fase (2023) skal fastlægge rammerne for en ensartet CO₂e-afgift under hensyntagen til lækageeffekter mv. Heri kan også indgå regulering af områder, der i dag ikke er afgiftsomfattet. Det er aftalepartiernes ambition, at Danmark i 2030 skal have en ensartet CO₂e-afgift.

Regeringen og aftalepartierne er enige om at nedsætte en ekspertgruppe, der bl.a. skal udarbejde forslag til udformning af en ensartet CO₂e-regulering og forslag til mulige måder at konstruere kompensationsmekanismer. Ekspertgruppen skal senest ultimo 2021 delrapportere og fastlægge principper for reguleringen af CO₂e, herunder spørgsmålet om lækage.

Regeringen og aftalepartierne er desuden enige om, at der gennemføres erhvervspolitiske lempelser for samlet ca. knap 6 mia. kr. i perioden fra 2021 til 2025. Lempelserne til erhvervslivet indføres allerede fra 2021, mens afgiftsforhøjelserne først vil blive indført fra 2023. Erhvervslivet får herved mulighed for at foretage energiinvesteringer på kort sigt, der kan bidrage til at reducere deres afgiftsbetaling på længere sigt.

Boks 13

Overblik over lempelser i Aftale om grøn skattereform

- Udvidelse af Erhvervspuljen med 315 mio. kr., blandt andet med henblik på energieffektiviseringer og grøn omstilling af gartnerier, herunder væksthuse
- Tilskudspulje på i alt 360 mio. kr. til grøn omstilling og målrettede energieffektiviseringer
- Fastholdelse af bundfradrag i svovlafgift
- Investeringsvindue til og med 2022 med 16 pct. øget afskrivningsgrundlag på visse driftsmidler, dog undtaget maskiner, der anvender fossile brændsler
- Øget bagatelgrænse for straksafskrivninger til 30.000 kr.
- Forlænget lempelse af fradrag for udgifter til forskning og udvikling (FoU-udgifter)

4.8. Tværgående tiltag: Regeringens globale klimastrategi og EU-indsats

Global klimastrategi

Danmark skal være et grønt foregangsland, der går forrest i den globale klimaindsats og trækker andre lande i en grøn retning. Regeringens globale klimastrategi *En grøn og bæredygtig verden* sætter langsigtede rammer for, hvordan Danmarks grønne ambitioner omsættes til global handling og indflydelse. Med strategien vil regeringen målrette, styrke og udvide samarbejdet med lande og ikke-statslige aktører på tværs af landegrænser. Dermed kan Danmark hjælpe andre lande med at skabe reelle CO₂e-reduktioner samtidigt med, at udbredelsen af grønne løsninger kan bidrage til dansk eksport, og viden kan hjemtages, der gavner Danmarks egen omstilling. Det handler bl.a. om at fremme den internationale kuludfasning og sikre investeringer i grønne teknologier frem for fossile brændsler. Strategien kortlægger fem spor, som regeringens globale klimaindsats struktureres efter:

- Øge de globale klimaambitioner
- Reducere de globale drivhusgasudledninger ved at vise vejen for grøn omstilling
- Drive tilpasnings- og modstandsdygtighedsinitiativer i kampen mod klimaforandringerne
- Vende de globale finansieringsstrømme fra sort til grøn
- Samarbejde med erhvervet om grønne løsninger, der gør en forskel

Regeringen har en lang række planer for den globale indsats de næste 5 år, som bl.a. beskrives i den globale klimastrategi og i klimaprogrammet, herunder:

Flere grønne strategiske partnerskaber. Regeringen har netop indgået et grønt strategisk partnerskab med Indien og arbejder på at indgå grønt strategisk partnerskab med Sydafrika.

Styrket energisamarbejde. Regeringen vil styrke Danmarks bilaterale energisamarbejder bl.a. med Indonesien, Kina, Mexico, Sydafrika og Vietnam. Samtidigt opstartes et energisamarbejde om havvind og kuludfasning med Japan, ligesom et energisamarbejde med Etiopien fortsættes. Desuden opstartes et nyt myndighedssamarbejde i Afrika. Samarbejder, der reelt skaber CO₂e reduktioner og bidrager til global grøn omstilling.

Styrke det internationale samarbejde om kuludfasning, bl.a. frem mod COP26. Danmark vil søge gennem en aktiv klimadiplomatsk indsats at præge andre lande, særligt i Asien, til at udfase kulproduktionen.

Udviklingsbistanden skal være grøn og solidarisk. Regeringen ønsker et mere klimaambitiøst dansk udviklingssamarbejde, hvor det grønne står centralt. De første ambitiøse skridt blev taget med den nuværende finanslov, men er fortsat med FFL21, der afsætter 3 mia. kr. til klima og den grønne dagsorden.

Mobilisere øget klimafinansiering som bestyrelsesmedlem i Den Grønne Klimafond. Med regeringens beslutning (FL20) om at fordoble bidraget til Den Grønne Klimafond til 800 mio. kr. i alt i perioden fra 2020-2023 vil Danmark som bestyrelsesmedlem i fonden arbejde for øget klimafinansiering til udviklingslandenes reduktions- og tilpasningsindsatser og sikre en systematisk resultatmåling af projektindsatser

Den nye Nordsøaftale vil desuden blive anvendt aktivt til at skabe momentum og fremdrift i den globale diskussion om udfasningen af fossil produktion. Derfor vil Danmark tage lederskab i oprettelsen af et nyt initiativ, der kan formalisere dette arbejde, og aktivt søge nye alliancepartnere og dermed sikre den maksimale klimaeffekt af beslutningerne i aftalen.

Hvert år vil regeringen i klimaprogrammet fremlægge en global klimastrategi. Formålet med strategien er at sætte fokus på Danmarks internationale klimaindsats i tillæg til den nationale indsats. Strategien vil have fokus på Danmarks indsatser og projekter, som har til formål at drive den internationale klimapolitik.

Boks 14

Udsnit af initiativer, der skal styrke Danmarks globale klimaindsats

Konkrete virkemidler:

- Indgå grønne strategiske partnerskaber med udvalgte lande - netop indgået med Indien
- Styrket klimadiplomati med nye klimafrontposter på fem udvalgte ambassader
- Arbejde for mere ambitiøse klima- og miljømål i handelspolitikken i EU og WTO
- Oprustning af strategiske partnerskaber og ambitionskoalitioner, bl.a. i C40, Global Green Growth Institute etc.
- Markant styrke energisamarbejdet med en række større udledere, herunder 310 mio. kr. gennem Klimapuljen på FL20 og FFL21 til at udbygge energisamarbejdet med Indonesien, Kina, Mexico, Sydafrika og Vietnam med fokus på bl.a. energiplanlægning, samt bedre rammebetingelser for vedvarende energi og energieffektivitet
- Øge støtten til multilateralt samarbejde om energi
- Styrke det internationale samarbejde om kuludfasning frem mod COP26
- Stoppe for støtte til eksport af kulteknologi
- Afsætte samlet ca. 3 mia. kr. på FFL21 til klima- og miljøindsatser i udviklingslandene i 2021
- Ny udviklingspolitisk strategi
- Styrke indsatsen for at sikre adgang til rent vand og ren energi, grønne jobs og lærepladser samt fremme biodiversitet
- Mobilisere øget klimafinansiering som bestyrelsesmedlem i Den Grønne Klimafond
- Tilslutte sig anbefalinger fra Task Force on Climate-related Financial Disclosures
- Styrke grønt økonomisk diplomati og eksportindsatsen for både drivhusgasreduktioner og klimatilpasning
- Etablere Danmarks Grønne Fremtidsfond
- Præge den europæiske brintalliance i en grøn retning

Indsats for højere klimaambitioner i EU

En ambitiøs og omkostningseffektiv klimaindsats i EU gennem udmøntningen af Europa-Kommissionens European Green Deal kan drive den grønne omstilling både i Danmark og hele EU og kan samtidig fungere som løftestang for global handling, hvor EU kan lægge pres på andre lande til at øge deres bidrag til Parisaftalen. Samtidig skaber en fælles EU-regulering lige konkurrencevilkår og mindsker risikoen for, at virksomheder og arbejdspladser flytter ud af landet og dermed flytter udledningerne fra ét land til et andet.

Regeringen arbejder for en ambitiøs udmøntning af European Green Deal mod klimaneutralitet i senest 2050. Regeringen har ikke mindst arbejdet målrettet for en ambitiøs forøgelse af EU's klimamål i 2030 til mindst 55 pct. ift. 1990 niveau. Det er derfor meget glædeligt, at de europæiske regeringsledere den 10. og 11. december tog et stort skridt fremad for klimaet ved at hæve EU's 2030-klimamål fra mindst 40 pct. til mindst 55 pct. Det nye mål svarer til, at EU skal reducere med mere i de næste 10 år, end man har gjort i de forgange 30 år. Danmark var også klar til at støtte et endnu højere mål på 65 pct., men det viste sig ikke at være muligt at danne en alliance med andre medlemslande om et mål på det niveau.

Regeringen fortsætter nu arbejdet med at sikre, at EU's 2030 mål implementeres så ambitiøst og omkostningseffektivt som muligt særligt ved at styrke EU's kvotehandelssystem og udvide det med vejtransport og opvarmning af bygninger samt gennem en væsentlig styrket sektorregulering bl.a. ved at styrke CO₂-standarderne for lette køretøjer. Regeringen arbejder ligeledes for muligheden for en udfasning af benzin- og dieslbiler fra senest 2030.

Regeringen arbejder også for mere vedvarende energi i EU, der udbygges på markedsvilkår, samt at EU's energisystem bliver fleksibelt og fuldt ud integreret på tværs af grænser for at kunne udnytte de stigende mængder grøn energi, *jf. også boks 15*.

Europa-Kommissionen fremlagde i foråret 2020 forslag til den første europæiske klimalov. Regeringen arbejder for en ambitiøs europæisk klimalov, der skal gøre målet om klimaneutralitet juridisk bindende og etablere rammerne, der sikrer, at EU når i mål. Regeringen vil i de videre forhandlinger med Europa-Parlamentet bl.a. arbejde for, at målet om klimaneutralitet skal være gældende for både EU og EU's medlemsstater, og at den skal sende et signal om, at EU skal gå mod netto-negativ udledninger efter klimaneutralitet senest i 2050.

Nye tiltag på EU-niveau vil forventeligt først kunne få virkning om nogle år frem mod 2030. Med udgangspunkt i European Green Deal er der dog et betydeligt potentiale for, at EU-tiltag vil kunne bidrage til en væsentlig reduktionsindsats i Danmark frem mod 2030 og dermed bidrage til indfrielsen af 70 pct.-målet.

Boks 15

**Regeringens
tilgang til
en ambitiøs
udmøntning af
European Green
Deal**

Kommissionen fremlagde i december 2019 European Green Deal, der er en detaljeret køreplan for EU's grønne omstilling med ambitiøse klimamål og grønne tiltag i alle sektorer frem mod 2030. Som led i Green Deal blev der i september fremlagt en plan for en opjustering af EU's 2030 klimamål på mindst 55 pct. i forhold til 1990. Det Europæiske Råd traf den 10. og 11. december beslutning om at øge EU's 2030 klimamål til mindst 55 pct. ift. 1990 niveau. Det er vigtigt for regeringen, at det højere 2030-klimamål udmøntes på en ambitiøs og omkostningseffektiv måde, hvor EU's kvotehandelssystem styrkes og udvides til vejtransport og opvarmning af bygninger, og hvor der oprettes en særskilt søjle for landbrugets udledninger. Samtidigt arbejder regeringen for en ambitiøs sektorregulering inden for bl.a. vejtransport og opvarmning af bygninger.

Derudover har regeringen primært følgende prioriteter i Green Deal:

- En europæisk klimalov, der lovfæster målet om et klimaneutralt EU i senest 2050
- Mere vedvarende energi i EU bl.a. med vindøer i Nordsøen
- Et grønt og integreret energisystem på tværs af grænser og sektorer
- Udfasning af benzin- og dieselmotorer
- Højere CO₂e-krav til lette og tunge køretøjer
- Reduktion af udledningerne fra luftfart
- Fremtidige EU-tiltag på søfartsområdet, som understøtter en global løsning i regi af IMO, er til gavn for klimaet og ikke skader europæisk søfarts konkurrenceevne
- Indførelse af klimaregulering af landbruget i EU
- Styrket energieffektiviseringsindsats fx gennem produktkrav

4.9. Tværgående tiltag: Grønne offentlige indkøb

I 2019 medførte indkøb i staten, kommunerne og regionerne en drivhusgasudledning på i alt ca. 12 mio. ton CO₂e, hvoraf ca. 4 mio. ton blev udledt i Danmark. Den udledning skal nedbringes væsentligt. Derfor har regeringen fremlagt strategien *Grønne indkøb for en grøn fremtid*, der lægger sporene til en fremtid, hvor de offentlige indkøb har et markant lavere klimaaftryk og bidrager til de danske klimamål, jf. boks 16. Med strategien sætter regeringen for første gang i Danmark en ambitiøs grøn retning for de 380 mia. kr., som det offentlige køber ind for hvert år. Som led i strategien ønskes der ultimo 2021 fastsat et ambitiøst og realistisk reduktionsmål.

Boks 16

Overblik over hovedinitiativerne i strategien *Grønne indkøb for en grøn fremtid*

Implementeringsinitiativer:

- Krav om anvendelse af total cost of ownership (TCO) for udvalgte produkter
- Krav om miljømærket indkøb for udvalgte produkter
- LED-belysning skal være standarden
- Alle statslige flyrejser klimakompenseres
- Styrkelse af Sekretariat for Grønne Indkøb

Udviklingstiltag:

- Klimaaftryksmodel og reduktionsmål
- Emissionsfri køretøjsflåde i det offentlige i 2030
- Alle offentlige indkøb skal være miljømærkede i 2030
- Charter for godt og grønt indkøb
- Kompetenceudvikling af indkøbere

4.10. Tværgående tiltag: Grøn forskningsstrategi

Regeringen sætter med strategien *Fremtidens grønne løsninger – Strategi for investeringer i grøn forskning, teknologi og innovation* en langsigtet retning for grøn forskning, udvikling og demonstration i Danmark. Strategien danner grundlag for klare politiske prioriteringer for den fremtidige indsats og understøtter udviklingen af de teknologier, som på sigt skal bidrage til realisering af klimalovens mål. Strategien fokuserer dertil på beskyttelse af miljø, natur og biodiversitet.

I strategien udpeges forskningsbehov og -potentialer inden for forskellige sektorer og områder, der vurderes at være mest perspektivrige i den grønne omstilling og for dansk erhvervs styrkepositioner. Der udpeges fire konkrete missioner på områder, hvor der vurderes at være særligt behov for at accelerere forsknings- og innovationsindsatsen i forhold til den grønne omstilling.

Som led i aftalen om fordeling af forskningsreserven for 2021 har regeringen indgået aftale om at prioritere i alt ca. 2,1 mia. kr. til grøn forskning og innovation, herunder i alt 700 mio. kr. i 2021 til fire grønne missioner, jf. boks 17. De samlede statslige øremærkede bevillinger til grøn forskning og innovation udgør dermed cirka 2,7 mia. kr. i 2021.

Boks 17

Overblik over Grønne missioner og hovedinitiativerne i Grøn forskningsstrategi

Grønne missioner:

- Fangst og lagring eller anvendelse af CO₂
- Grønne brændstoffer til transport og industri (Power-to-X mv.)
- Klima- og miljøvenligt landbrug og fødevareproduktion
- Cirkulær økonomi med fokus på plastik og tekstiler*

Hovedinitiativer:

- En ambitiøs grøn forsknings- og innovationsindsats
- Grønne forsknings- og innovationspartnerskaber
- Styrket grønt fokus for Innovationsfonden
- Bedre koordination af den grønne forskning
- Bedre rammer for samarbejde mellem videninstitutioner og erhvervsliv
- Stærk dansk deltagelse i internationalt samarbejde
- Monitorering og effektvurdering af grøn forskning
- Nationalt Center for Klimaforskning
- Grønne uddannelser

*I forbindelse med forhandlingerne om fordeling af forskningsreserven i 2021 aftalte aftalepartierne, at den fjerde mission fra regeringens grønne forskningsstrategi om genanvendelse og reduktion af plastikaffald udvides til at omfatte cirkulær økonomi, herunder med særligt fokus på plastik og tekstiler.

Grøn Forskningsstrategi lægger en flerårig strategisk ramme for prioriteringer i grøn forskning og innovation og vil danne grundlag for fremtidige prioriteringer, fx som led i de årlige aftaler om forskningsreserven.

5. Tværgående klimatiltag målrettet borgere, erhvervsliv og civilsamfund

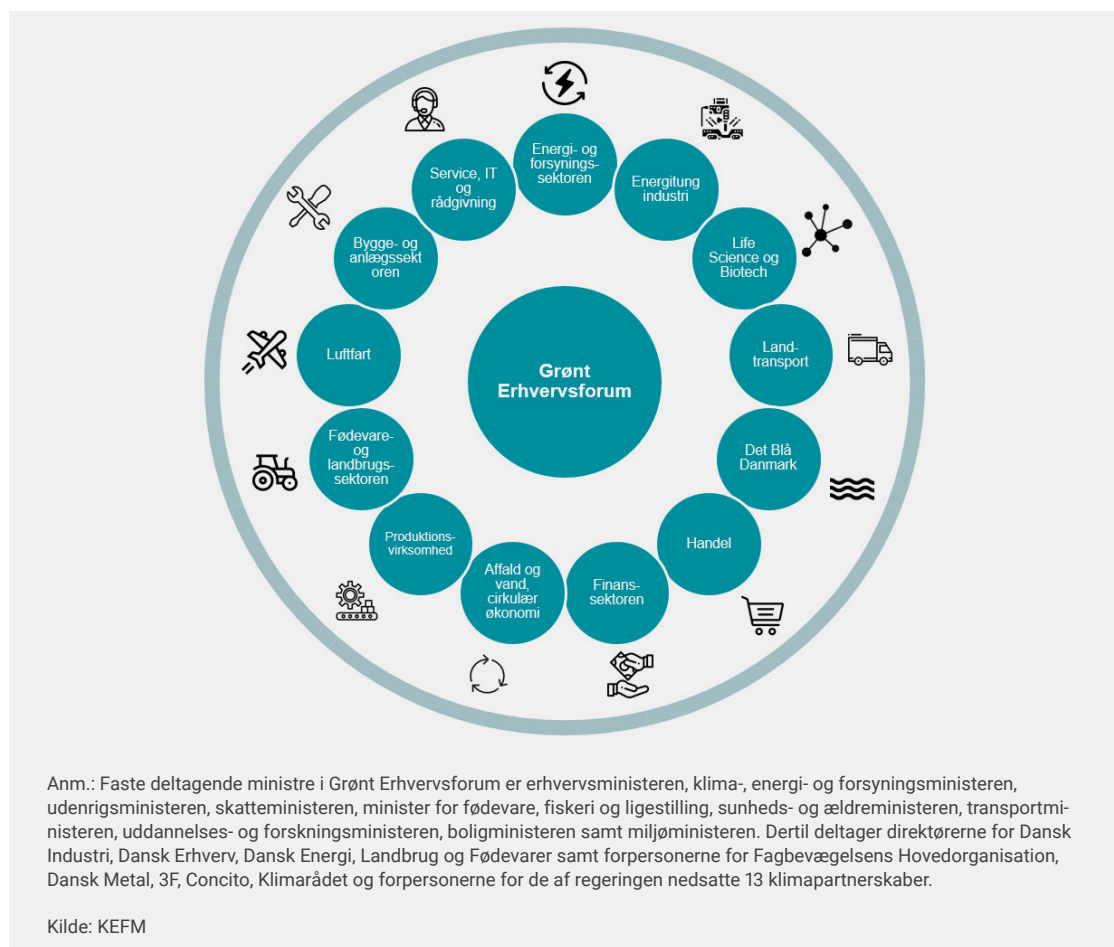
Styrkelsen af samarbejdet med både det danske erhvervsliv og danskerne er en væsentlig del af regeringens klimapolitik. Regeringen har bl.a. sammen med dansk erhvervsliv nedsat 13 klimapartnerskaber og fire tværgående samarbejder og indgået samarbejdsaftaler om drivhusgasreduktioner med store danske udledere. Dertil har regeringen nedsat et Borgerting, styrket Ungeklimarådet og fremlagt en række initiativer, som skal være med til at understøtte en mere klimavenlig adfærd hos borgere og virksomheder.

Klimapartnerskaber og tværgående samarbejder med erhvervslivet

Regeringens ambitiøse grønne målsætninger kræver samarbejde om at finde fælles løsninger på de omstillingsudfordringer, som samfundet og virksomhederne står overfor. Derfor har regeringen indgået 13 klimapartnerskaber med alle dele af det danske erhvervsliv, som skal bidrage til reduktionen af drivhusgasser i Danmark på en måde, der tager hensyn til dansk konkurrenceevne, eksport, job og velfærd.

Figur 3

Regeringens 13 klimapartnerskaber

Foruden klimapartnerskaberne har regeringen indgået fire nye tværgående samarbejder med erhvervslivet, der har til formål at yderligere styrke de grønne omstilling i Danmark, jf. boks 18.

Boks 18

Fire tværgående samarbejder med erhverslivet

- Samarbejde om implementering af klimainitiativer fra *Klimaftale for energi og industri mv.* indeholder både et partnerskab om udviklingen af strategien for den videre udvikling af PtX og CCUS i Danmark og et partnerskab om en effektiv grøn omstilling af industrien
- Samarbejde om fælles model, der skaber klarhed og sammenhæng mellem finansielle og ikke-finansielle virksomheders opgørelse af klimaaftryk
- Samarbejde om udvikling af mere klimavenlig kost vedrører bl.a. en styrkelse af eksisterende partnerskaber om mere klimavenlig kost og madspild
- Samarbejde om grønne kompetencer vedrører jobskabelse og opkvalificering, så der er adgang til de rette kompetencer til at implementere de mange grønne tiltag

Samarbejdsaftaler med store danske udledere

Som led i regeringens tilgang til involvering af erhverslivet i den grønne omstilling er der indgået en samarbejdsaftale med Aalborg Portland om at reducere virksomhedens udledninger.

Borgertinget

Regeringen har sammen med aftaleparterne bag klimaloven nedsat et nationalt borgerting på klimaområdet bestående af 99 borgere på tværs af alder, køn, geografi, uddannelse og indkomst. På Borgertingets samlinger vil relevante eksperter holde oplæg for borgerne, der vil drøfte inputs og udarbejde anbefalinger med henblik på fremlæggelse for klima-, energi- og forsyningsministeren samt Folketingets Klima-, Energi- og Forsyningsudvalg. Første samling blev afholdt oktober 2020, og der afholdes yderligere samlinger i 2020 og 2021. Borgertinget vil derefter fremlægge sine anbefalinger i foråret 2021.

Ungeklimarådet

Regeringen har stykket Ungeklimarådet med flere medlemmer. Rådet bidrager til den grønne dagsorden gennem bl.a. at indsamle input og idéer fra unge aktører i samfundet til dansk klimahandling, formidle ungdommens ønsker til konkrete politiske forslag samt skabe opmærksomhed om den grønne dagsorden.

Klimavenlig forbruger- og virksomhedsadfærd

- **Kampagnen Madglade Klimatips**
Regeringen lancerede i august 2020 kampagnen *Madglade Klimatips*, der giver danskerne 22 konkrete og nemme tips til at spise mere klimavenligt og bidrager til danskernes mulighed for at tilvælge klimavenlige fødevarer.
- **National madspildsdag**
I marts 2020 lancerede regeringen en årlig national madspildsdag den 29. september i henhold til FN's internationale madspildsdag (*International Day of Awareness of Food Loss and Waste*).
- **Grønt tema på virksomhedsguiden**
I september 2020 lancerede Erhvervsstyrelsen i samarbejde med Energistyrelsen, Erhvervshusene og Dansk Standard et nyt tema "Grøn og bæredygtig virksomhed" på den fællesoffentlige platform Virksomhedsguiden. Temaet er et digitalt vejledningsunivers, der samler information om grøn omstilling, som er målrettet virksomheder. Temaet har til formål at fremme den grønne omstilling i virksomheder i hele landet ved at motivere navnlig SMV'er til at integrere grønne og cirkulære klimarettede tiltag i alle led af deres forretning.

Civilsamfundets anbefalinger til Klimahandlingsplan 2020

Klima-, energi- og forsyningsministeren har som led i regeringens klimapolitiske arbejds metode inviteret en række NGO'er og forskningsinstitutioner til at bidrage med konkrete løsningsforslag til, hvordan Danmark kan sikre en fortsat stærk grøn omstilling.

December 2020

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet
Holmens Kanal 20, 1060 København
Tlf. : +45 33 92 28 00
E-mail: kefm@kefm.dk

ISBN 978-87-92555-12-0 (digital version)
ISBN 978-87-92555-11-3 (trykt version)

Publikationen kan hentes på www.kefm.dk

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet

Holmens Kanal 20, 1060 København

Tlf. : +45 33 92 28 00

E-mail: kefm@kefm.dk